

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra právních dějin

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Postavení českých žen v právnických profesích v letech 1918–
1989 se zaměřením na plzeňský region**

Plzeň, 2023

Karolína Svobodová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra právních dějin

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Postavení českých žen v právnických profesích v letech 1918–
1989 se zaměřením na plzeňský region**

Zpracovala: Karolína Svobodová
Studijní program: M6805 Právo a právní věda
Vedoucí diplomové práce: JUDr. Mgr. Vendulka Valentová, Ph.D.
Pracoviště: Katedra právních dějin

Plzeň, 2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Karolína SVOBODOVÁ**
Osobní číslo: **R18M0401P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Postavení českých žen v právnických profesích v letech 1918-1989 se zaměřením na plzeňský region**
Zadávající katedra: **Katedra právních dějin**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Postavení českých žen – právniček v letech první ČSR (1918-1939)
3. Ženy právničky v období Protektorátu Čechy a Morava (1939-1945) a v letech tzv. Třetí republiky (1945-1948)
4. Postavení a uplatnění českých právniček v Československu (1948-1968)
5. Ženy v právnických profesích v období normalizace v ČSSR (1968-1989)
6. Komparace emancipace žen v právnických profesích: analýza a srovnání let 1918-1938 s lety 1948-1989
7. Ženy právničky a jejich profesní uplatnění v letech 1918 – 1989 v plzeňském regionu
8. Závěr
9. Resumé
10. Seznam použitých pramenů a literatury

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

BALÍK, Stanislav a kolektiv. *Dějiny notářství v českých zemích*. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0.
BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4.
BALÍK, Stanislav a kolektiv. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Česká advokátní komora. ISBN: 978-80-7035-427-8.
BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0248-3.
SKŘEJPEK, Michal, KINDL Vladimír a kolektiv. *Dějiny právního stavu a právnických profesí*. Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-030-2.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. et Mgr. Vendulka Valentová, Ph.D.**
Katedra právních dějin

Datum zadání diplomové práce: **22. června 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 29. srpna 2022

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, srpen 2023

.....

Karolína Svobodová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. et Mgr. Vendulce Valentové, Ph.D. za vedení této diplomové práce, cenné a podnětné rady a připomínky, jakož i pochopení, které pro mne měla. Mé poděkování patří též mému příteli a rodičům, kteří mi byli po celou dobu studia oporou.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	3
ÚVOD	4
1. POSTAVENÍ ČESKÝCH ŽEN – PRÁVNÍČEK V LETECH PRVNÍ ČSR (1918-1939)	6
1.1. PRVNÍ PRÁVNÍČKY V ZAHRANIČÍ.....	6
1.2. POČÁTKY STUDIA ŽEN NA PRÁVNICKÝCH FAKULTÁCH.....	7
1.2.1. POČÁTKY STUDIA ŽEN NA PRÁVNICKÝCH FAKULTÁCH SLOVENSKÝCH UNIVERZIT	9
1.3. VOLEBNÍ PRÁVO ŽEN V ČESKOSLOVENSKU	10
1.4. ŽENSKÉ SPOLKY A AKTIVITY.....	11
1.5. PRÁVNÍČKY V JEDNOTLIVÝCH JUSTIČNÍCH ODVĚTVÍCH	14
1.5.1. ADVOKACIE	14
1.5.2. NOTÁŘSTVÍ	14
1.5.3. SOUDNICTVÍ	15
1.5.4. EXEKUTORSTVÍ	16
1.6. PRVNÍ PRÁVNÍČKY V PRAXI	16
1.6.1. MATYLDA WÍCHOVÁ-MOCOVÁ.....	18
1.6.2. ANDĚLA KOZÁKOVÁ JÍROVÁ	18
1.6.3. ZDEŇKA PATSCHOVÁ	19
2. ŽENY PRÁVNÍČKY V OBDOBÍ PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA (1939–1945) A V LETECH TZV. TŘETÍ REPUBLIKY (1945–1948)	21
2.1. POSTAVENÍ ADVOKACIE BĚHEM DRUHÉ REPUBLIKY A V PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA	22
2.2. PERZEKUCE A RASOVÉ PROBLÉMY V ADVOKACII	24
2.3. SITUACE V OBDOBÍ TŘETÍ REPUBLIKY	25
2.3.1. ÚPRAVA ADVOKACIE V OBDOBÍ TŘETÍ REPUBLIKY	26
2.4. SPOLEK ČESKOSLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ „VŠEHRD“	26
2.5. ADVOKÁTKY V PRAXI	27
3. POSTAVENÍ A UPLATNĚNÍ ČESKÝCH PRÁVNÍČEK V ČESKOSLOVENSKU (1948–1968)	29
3.1. PRÁVNÍ ÚPRAVA POSTAVENÍ ŽEN VE SPOLEČNOSTI	30
3.2. VÝKON PRÁVNICKÝCH POVOLÁNÍ V KOMUNISMU	31
3.3. ZESTÁTNĚNÍ NOTÁŘSTVÍ	32
3.4. ADVOKÁTKY V PRAXI	33
4. ŽENY V PRÁVNICKÝCH PROFESÍCH V OBDOBÍ NORMALIZACE V ČSSR (1968–1989)	34
4.1. CHARTA 77	35
4.1.1. GERTRUDA SEKANINOVÁ-ČAKRTOVÁ	35

4.2.	ŽENY V EXILU	37
4.3.	ŽENSKÉ SPOJKY A AKTIVITY.....	37
4.3.1.	ČESKOSLOVENSKÝ SVAZ ŽEN	38
4.3.2.	MEZINÁRODNÍ DEMOKRATICKÁ FEDERACE ŽEN.....	38
4.4.	ADVOKÁTKY V PRAXI	39
5.	KOMPARACE EMANCIPACE ŽEN V PRÁVNICKÝCH PROFESÍCH: ANALÝZA A SROVNÁNÍ LET 1918–1938 S LETY 1948–1989	41
6.	ŽENY PRÁVNÍČKY A JEJICH PROFESNÍ UPLATNĚNÍ V LETECH 1918–1989 V PLZEŇSKÉM REGIONU	44
6.1.	OBDOBÍ 1918-1938.....	44
6.1.1.	<i>Anna Jisová</i>	44
6.1.2.	<i>Gertruda Riedlová</i>	45
6.1.3.	<i>Jana Košáková</i>	45
6.1.4.	<i>Jarmila Mašková</i>	45
6.1.5.	<i>Josefa Ladíková</i>	45
6.1.6.	<i>Milada Leistnerová-Blanková</i>	46
6.1.7.	<i>Máří Magdalena Bezděková</i>	46
6.1.8.	<i>Vlasta Faltová - Šimáková</i>	46
6.2.	OBDOBÍ 1939–1948	47
6.2.1.	<i>Theolinda Fífková</i>	47
6.2.2.	<i>Anna Vítková</i>	47
6.2.3.	<i>Marie Šulcová</i>	48
6.3.	OBDOBÍ 1948–1968	48
6.4.	OBDOBÍ 1968–1989	48
6.4.1.1.	<i>Julie Šindelářová</i>	49
6.4.1.2.	<i>Eva Kabelková</i>	49
6.4.1.3.	<i>Jindřiška Weinigerová</i>	50
6.4.1.4.	<i>Květa Prokopová</i>	50
	ZÁVĚR	56
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	58
	LITERATURA.....	58
	ČLÁNKY A PERIODIKA	60
	DIPLOMOVÉ PRÁCE	62
	ZÁKONY	62
	ARCHIV	63
	WEBOVÉ STRÁNKY	65

Seznam použitých zkratk

ŽNR	Ženská národní rada
SVVŽ	Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen
KSČ	Komunistická strana Československa
KSA	Krajské sdružení advokátů
ÚČA	Ústředí české advokacie
ČSSZ	Československý svaz žen
SOA	Státní oblastní archiv

Úvod

Problematika postavení žen obecně je závažné téma a v dnešní době více než aktuální. Postavení žen nespočívá pouze v jejich objektivizaci a zařazení do systému „mužského“ světa, ale i v jejich sebeidentifikaci a v tom, jak vnímají samy sebe. Nejde přitom jen o normalizaci ryze estetického pohledu na ženu a nerovnoprávné postavení na trhu práce, což chci v této práci nastínit s ohledem na historický vývoj, zejména v rámci srovnání období mezi světovými válkami a po nich (viz kapitola 5. Komparace emancipace žen v právnických profesích: analýza a srovnání let 1918–1938 s lety 1948–1989).

Ženský prvek ve společnosti, resp. postavení žen, nejlépe odráží dobovou atmosféru a pomáhá tak lépe pochopit dobu jako takovou. Ačkoliv vstup žen do politiky a do právnických profesí můžeme považovat jako jeden z vrcholů historické emancipace, jedná se dlouhodobý proces.

V průběhu dvacátého století zažily ženy v Československu dramatické změny ve společenském postavení a roli, kterou sehrávaly v různých profesních oblastech. Zejména v oblasti práva bylo postavení žen dlouhodobě omezováno předsudky a tradicemi, které upřednostňovaly muže jako nositele právních profesí. Nicméně, období mezi lety 1918 a 1989 se považuje za klíčové ve vývoji právního prostředí v Československu a výrazně ovlivnilo postavení českých žen v právnických profesích.

Tato diplomová práce se zaměřuje na zkoumání postavení českých žen v právnických profesích v letech 1918–1989 s důrazem na plzeňský region. Plzeňský region, jako jedno z významných hospodářských center v Československu, poskytoval mnoho příležitostí pro rozvoj právního sektoru a současně byl svědkem sociálních, politických a kulturních proměn tohoto období.

Cílem této práce je analyzovat, jakým příležitostem a výzvám čelily ženy v právním prostředí plzeňského regionu v uvedeném období. Budu se zaměřovat na různé aspekty, jako je vzdělávání, přístup k zaměstnání, povýšení a postup v kariéře, a také společenské a kulturní faktory ovlivňující postavení žen v právnickém prostředí. Pro dosažení těchto cílů budu využívat primární zdroje, jako jsou archivní dokumenty, zprávy a statistiky, které jsou relevantní pro dané období a region. Dále se opírám o odbornou literaturu, která se zabývá historií žen ve společnosti a v právních profesích.

Věřím, že tato práce přispěje k lepšímu porozumění postavení českých žen v právnických profesích a poskytne ucelený obraz o změnách, kterým české ženy čelily ve společnosti a právním prostředí plzeňského regionu v průběhu dvacátého století. Tato práce

může sloužit jako zdroj inspirace a poznání pro další výzkumy v oblasti rovnoprávnosti a genderové problematiky v právu.

Ve své práci budu postupovat od roku 1918, tedy od vzniku Československa a pak dále přes období světových válek, Protektorátu, začátku komunismu až k normalizaci a končit budu rokem 1989. V první části se budu věnovat obecným historickým okolnostem, které ovlivnily jak možnosti žen ucházet se o právnické vzdělání a následné uplatnění na trhu práce, tak i celkové mínění společnosti o ženách na vyšších pozicích. Druhou část práce věnuji bádání v archivu, a to zejména v archivu České advokátní komory, Městském archivu v Plzni a Státním oblastním archivu v Klášteře. Dalšími zdroji bude odborná literatura, periodika a virtuální data. Součástí práce je i komparace období 1918–1938 s lety 1948–1989.

Úvodní část této práce bych ráda zakončila příspěvkem Františky Plamínkové, novinářky, feministky, aktivistky a velké propagátorky ženských hnutí, která roku 1908 přidala do světoznámého Ottova slovníku naučného definici ženské emancipace „...ženská otázka je problém, v němž jde o oprávněnost nároků ženy na uznání celého lidství jejího a důsledků z toho plynoucích. Ženské hnutí je činorodé úsilí ženských mas o rovné hodnocení ženy s mužem po stránce individuální, sociální i mravní, s tendencí po vyrovnaném a krásném soužití obou pohlaví...“¹

¹ OTTO, Jan. *Ottův Slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Praha. 1890 Díl 27. Vůz-Žyžkowski [online]. 1. [cit. 2023-60-05]. <http://www.digitalniknihovna.cz/nkp/view/uuid:cd5b04b0-eb9b-11e4-a511-5ef3fc9ae867?page=uuid:4eadb6b0-0ef2-11e5-b269-5ef3fc9bb22f>, s. 803.

1. Postavení českých žen – právniček v letech první ČSR (1918-1939)

Pro lepší pochopení postavení českých žen – právniček, je potřeba nejprve vymezit dobové okolnosti. První zkoumané období začíná vznikem Československa dne 28. října 1918, které je vyhlášeno symbolicky na Václavském náměstí, a končí uzavřením Mnichovské dohody dne 30. září 1938 a následným započatím 2. světové války 1. září 1939. Dobu mezi těmito dvěma významnými událostmi označujeme jako první republika.

Zásadní změnu postavení českých žen nejen v právní a pracovní sféře přinesla Ústava z roku 1920², konkrétně hlava pátá nazvaná „Práva a svobody, jakož i povinnosti občanské“ v § 106 odstavci 1, který velmi stručně a jasně zakotvuje rovnoprávnost pohlaví v Československu, neboť zní: „Výsady pohlaví, rodu a povolání se neuznávají.“ Byl to velký krok nejen pro lidstvo, ale i pro Ženskou národní radu (dále také „ŽNR“), která tuto změnu úspěšně prosadila a které se budu podrobně věnovat v kapitole 1.4. s názvem „Ženské spolky“. Ženám se tak postupně podařilo pronikat do dříve ryze mužských povolání, ale mzdové podmínky pro ně byly stále nepříznivé. Ve finále se tak jednalo o změnu spíše politickou než faktickou.

1.1. První právničky v zahraničí

Na začátek bych ráda představila první právničky působící v zahraničí a shrnula zásadní legislativní změny, které dovolily ženám přístup k výkonu právnických profesí. Jako první byla možnost studia na právnických fakultách a následné vykonávání advokátní praxe otevřena ve Spojených státech amerických, a to konkrétně studium ve 30. letech 19. století a praxe v 90. letech 19. století. Evropské země toto umožnily až během první poloviny 20. století³.

První advokátkou, která mohla vykonávat praxi v Anglii, byla Ivy Williams. Vystudovala práva na Society of Oxford Home Students jako třetí žena a roku 1903 složila všechny zkoušky a podmínky pro výkon advokacie, nicméně s ohledem na tehdejší platnou

² Ústavní zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky.

³ VALENTOVÁ, Vendulka. *Studium práv a profesní uplatnění žen ve vybraných státech Evropy a USA od konce 19. století do 30. let 20. století*. Právněhistorické studie [online]. 2022, 52(3), 13 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: https://karolinum.cz/casopis/pravnehistoricke-studie/rocnik-52/cislo-3/clanek-11027?fbclid=IwAR3I8Wnoa9jX_kQmIBsr4S7L9DEHFIXXaioQcEIDnOseW_A06_nlfWTljk8, s 72.

legislativu stále nemohla advokacii aktivně vykonávat. Významný milník nastal s přijetím tzv. Sex Disqualification (Removal) Act v roce 1919, který tento zákaz zrušil a díky kterému Iva Williams od 10. května 1922 vykonávala advokátní praxi jako první žena v Anglii. Také od roku 1920 do 1945 vyučovala právo na své alma mater – Society of Oxford Home Students. (Valentová, 2011, s. 28).

Za jednu z prvních evropských zemí, která byla otevřena výkonu právnických profesí pro ženy můžeme považovat Francii, kde ženy mohly navštěvovat právnické fakulty již od roku 1870. Jeanne Chauvin jako první francouzská právnička tak získala titul již roku 1890. První německou advokátkou se stala Anita Auspurg v roce 1922, a to zejména díky zákonu o přístupu žen do úřadů a povolání právních. Postoj k přístupu žen do advokacie nebo soudnictví byl vesměs negativní. Před přijetím tohoto zákona platil v Německu Řád říšských zástupců z roku 1878, kde ač přes možnost volného přístupu k advokátní profesi, byla to výhradně mužská záležitost. Nakonec i přes veškerou nevoli říšský sněm zákon schválil a v Německu tak mohly ženy vykonávat advokacii. V Rakousku byla první právničkou významná propagátorka feminismu Marianne Beth v roce 1921, která také spoluzaložila Rakouskou ženskou organizaci a publikovala právní příručku „Právo žen“.⁴

Co se týká severských zemí situace byla ve všech podobná. Ženy mohly dostat právnické vzdělání, ale zákony, všeobecná diskriminace a nevědomost jim nedovolovaly aktivně vykonávat jakoukoliv právní profesi. Například první právničkou v Norsku byla Cathrine Dahl, která ale pouze vyučovala právě kvůli legislativním překážkám. Proto byla první praktikující ženou až Ruth Sörenson, jmenována v roce 1923 první norskou soudkyní. Ve Švédsku byla Elsa Olava Kristina Eschelsson první ženou, která získala titul doktorky práv již v roce 1897, nicméně švédské ženy mohly vykonávat advokátní praxi až od roku 1898⁵.

1.2. Počátky studia žen na právnických fakultách

Ačkoliv se může na první pohled zdát, že dobové okolnosti nenasvědčovaly rozkvětu a zlepšení postavení českých právniček, najdeme zde první vlaštovky. Od roku 1908 čelily české univerzity stále častějším žádostem o přijetí žen do řádného studia, neboť dosud se mohly účastnit pouze jako hospitantky⁶. Právnická fakulta Univerzity Karlovy se tak

⁴ Tamtéž, s. 74-76.

⁵ Tamtéž, s. 78-80.

⁶ Hospitace spočívala v navštěvování přednášek na univerzitě se souhlasem vyučujícího, ale bez žádného nároku skládat z daného předmětu potažmo oboru odbornou zkoušku.

rozhodla každou žádost postupovat ministerstvu kultu a vyučování, které dlouho nevyšlo své stanovisko.⁷ Ženský spolek s názvem Sdružení akademicky vzdělaných žen, kterému se budu věnovat podrobněji v kapitole 1.3, dokonce podalo univerzitnímu senátu Univerzity Karlovy žádost, aby bylo ženám povoleno studium na právnické fakultě, které bohužel nebylo vyhověno⁸. Nakonec v listopadu 1918 rozhodla právnická fakulta o přijetí žen počínaje zimním semestrem 1918/1919⁹. Došlo k tomu na základě schůze profesorů právnické fakulty, kde profesor Josef Vančura pronesl následující návrh, který byl téměř jednomyslně přijat: „Ke studiu na právnické fakultě mohou být zapsány jako řádné posluchačky ženy za stejných podmínek jako muži počínaje zimním semestrem 1918/1919¹⁰.“ V tomto akademickém roce se do řádného studia přihlásilo 80 posluchaček, což bylo pro představu 3,4 %. V následujícím roce zájem prudce vzrostl na 8,2 % (314 studentek), další roky se procentuální zastoupení žen pohybovalo v mezi 6-7 %¹¹.

Studium na právnické fakultě bylo v té době podmíněno jak složením státní závěrečné zkoušky, tak zároveň i zkoušky rigorózní. Všechny absolventky odcházely z tohoto oboru vysoké školy s titulem *juris utriusque doctor* – dnes zkráceně „JUDr.“, dříve užíváno také jako „Dr. jur.“¹².

První odvážnou se tak stala Anděla Kozáková Jírová, která promovala na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v roce 1922. Do konce roku 1924 se přidalo dalších 19 absolventek této fakulty. V dalším akademickém roce (tj. 1924/1925) se k těmto přidaly i další 4 absolventky fakulty v Brně. Do konce roku 1927 již odpromovalo 92 žen-právniček, z toho 70 na Univerzitě Karlově v Praze, 10 na Masarykově univerzitě v Brně, 3 na Komenského univerzitě v Bratislavě a 9 promovalo na Německé univerzitě v Praze¹³. Jak lze očekávat, ačkoliv nikde neexistovalo žádné pravidlo či zákon o tom, že by ženy nemohly být přijímány do právnických profesí, skutečnost byla bohužel jiná. Ženy zpočátku neměly

⁷ VALENTOVÁ, Vendulka. *Působení českých žen v právnických profesích v ČSR v letech 1918–1938*. Praha, 2011. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. Vedoucí práce Kuklík, Jan, s. 39.

⁸ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *ŽENSKÁ STOPA V ČESKÉ ADVOKACII*. Bulletin advokacie [online]. 2018, 1 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zenska-stop-a-v-ceske-advokacii>

⁹ MALÍNSKÁ, Jana. *Do politiky prý žena nesmí – proč? : Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století*. Praha: Libri/Slon, 2005. Gender sondy, 3. ISBN 80-86429-423, s. 107–108.

¹⁰ BALÍK, Stanislav a kolektiv. *Dějiny notářství v českých zemích*. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, s. 110.

¹¹ HAVRÁNEK, Jan. POUSTA, Zdeněk. *Dějiny Univerzity Karlovy*. Praha, 1998. Díl 4. ISBN 80-7184-5396, s. 598-602.

¹² POVOLNÝ, David, 2012. *Není doktor jako doktor*. Zprávy z MUNI [online]. Brno: Masarykova univerzita [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://www.em.muni.cz/tema/3133-neni-doktor-jako-doktor-dzungli-akademickych-titulu-v-cesku>.

¹³ BALÍK, Stanislav a kolektiv. *Dějiny notářství v českých zemích*. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, s. 110.

velký úspěch v praxi, převaha mužů byla příliš silná a ženský element mezi sebou nechtěli. Ženy tak byly přijímány k soudu jen jako neplacené praktikantky, proto právě jedním z cílů tehdejších aktivistek bylo celou situaci změnit, aby právnická povolání mohla vykonávat kterákoliv žena a nejenom absolventky z právnických rodin, které měly uplatnění v rodinném podniku¹⁴.

Zastoupení žen na právnických fakultách i později nebylo příliš vysoké ve srovnání s ostatními fakultami. Například v druhé polovině třicátých let byl podíl studentek vůči celkovému počtu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy 50 %, kde mohly ženy studovat již od roku 1897¹⁵, na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy se poměr pohyboval kolem 20 %¹⁶.

1.2.1. Počátky studia žen na právnických fakultách slovenských univerzit

Počátky studia žen na slovenských právnických fakultách se datují o něco později než v Čechách, a to konkrétně k akademickému roku 1921/1922, kdy bylo umožněno studium žen na Právnické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě. První absolventky se tak na území Slovenska objevily v roce 1926¹⁷.

Studenti a studentky mohli také navštěvovat Právnickou fakultu maďarské Alžbětínské univerzity v Bratislavě nebo jednu z právnických akademií v Košicích a Prešově. Maďarská univerzita byla bohužel k roku 1919 zrušena, zároveň ale byla v témže roce zřízena právnická fakulta na Univerzitě Komenského v Bratislavě, která začala přijímat studenty ke studiu právě v akademickém roce 1921/1922. K roku 1923 byla také zrušena právnická akademie v Košicích, jejíž studenty pak převzala Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislavě¹⁸.

Co se týká ženského zastoupení v řadách studentů, v zimním semestru akademického roku 1921/1922 na Právnické fakultě Univerzity Komenského bylo 6 žen z celkového počtu

¹⁴ LÁŇOVÁ, Lucie. *Postavení právniček jako téma českého ženského hnutí v období první republiky*. Praha, 2022. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra politologie. Vedoucí práce Gelnarová, Jitka, s. 18.

¹⁵ a Daniela KOVÁŘOVÁ. ŽENSKÁ STOPA V ČESKÉ ADVOKACII. *Bulletin advokacie* [online]. 2018, 1 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zenska-stop-a-v-ceske-advokacii>.

¹⁶ HAVRÁNEK, Jan. POUSTA, Zdeněk. *Dějiny Univerzity Karlovy*. Praha, 1998. Díl 4. ISBN 80-7184-5396, s. 26.

¹⁷ GAJDOŠOVÁ, Martina. *Prvé ženy v právnickom vzdelávaní na slovensku v československej republike v rokoch 1918–1938*. Právnik [online]. 2015(5), 18 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2015/5/4.Gajdošová_5_2015.pdf?fbclid=IwAR25V_SJ-EbIb1DSOgz6BgBTCIhQ0iw-xmZ7Rs2gQCvPv4nuGo5FGgFqYB_U, s. 410.

¹⁸ Tamtéž, s. 414-415.

199 studentů, v letním semestru se počet studentů snížil na 143 celkově z čehož bylo 5 žen. K prvním studentkám se řadí například Anna Krutošiková, Marie Pichalová, Jolana Radová a Antonie Stadlerová¹⁹. V tomto akademickém roce nabízela Právnická fakulta Univerzity Komenského také kurzy vyššího odborného vzdělání, které navštěvovalo v zimním semestru 5 a v letním 2 ženy. Prvními studentkami tohoto kurzu se staly například Anna Čederlová, Alžběta Kaminská a Dobromila Tesařová (Gajdošová, 2015, s. 415).

Pokud bychom srovnali zastoupení žen na Právnické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy, pak se bychom jasně viděli, že procenta v žádném akademickém roce nejsou stejná, naopak ve většině případů jsou na slovenské univerzitě poloviční. Srovnání prvních roků, kdy se ženy mohly řádně přihlásit ke studiu na právnických fakultách demonstruje nejlépe následující tabulka:

Akademický rok	Karlova univerzita ²⁰	Univerzita Komenského ²¹
1918/1919	3,4 %	0 %
1920/1921	8,2 %	3 %
1922/1923	6,3 %	3,3 %
1924/1925	6,1 %	3,4 %
1926/1927	6,2 %	3,6 %
1928/1929	6,9 %	5,5 %
1930/1931	9 %	5,8 %
1932/1933	12 %	8,1 %
1934/1935	12,8 %	7,9 %
1936/1937	14 %	7,1 %
1938/1939	12,869 %	5,4 %

1.3. Volební právo žen v Československu

Pro nastínění dobové atmosféry je důležité zmínit, že ženy získaly až v roce 1920 v Československu volební právo, což bylo vrcholem snažení a bezpochyby největším úspěchem ženských hnutí působících od 60. let 19. století. Cílem těchto spolků bylo

¹⁹ Archív Univerzity Komenského, fond: matriky Právnickej fakulty Univerzity Komenského a. r. 1920/21.

²⁰ HAVRÁNEK, Jan, POUŠTA, Zdeněk. *Dějiny Univerzity Karlovy*. Praha, 1998. Díl 4. ISBN 80-7184-5396, s. 598-602.

²¹ GAJDOŠOVÁ, Martina. *Prvé ženy v právnickom vzdelávaní na slovensku v československej republike v rokoch 1918–1938*. Právnik [online]. 2015(5), 18 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2015/5/4.Gajdošová_5_2015.pdf?fbclid=IwAR25V-SJ-EbIb1DSOgz6BgBTCIhQ0iw-xmZ7Rs2gQCvPv4nuGo5FGgFqYB_U, s. 416.

zpočátku zejména vzdělání žen a jisté hospodářské osamostatnění od mužů, vrcholem pak bylo ono získání volebního práva²². Toto právo zakotvil zákon č. 75/1919 Sb. z. a n., ze dne 31. ledna 1919, kterým vydává se řád volení v obcích republiky Československé. Hned § 1 zní následovně: „Právo voliti do obecního zastupitelstva přísluší všem občanům Československé republiky bez rozdílu pohlaví, kteří překročili 21. rok věku, bydlí v obci volby aspoň tři měsíce, počítajíc zpět ode dne vyložení voličských seznamů, a kteří nejsou tímto zákonem výslovně vyloučeni z práva voliti.“ První volby, ve kterých mohli volit jak ženy, tak příslušníci menšin, byly do parlamentu Československé republiky v roce 1920.

1.4. Ženské spolky a aktivity

Středobodem ženských aktivit ve společnosti byly, jak jsem se již lehce nastínila výše, bezpochyby ženské spolky. Jako jeden z prvních vzniklo v roce 1908 Sdružení akademicky vzdělaných žen, kde mimo jiné působila i Milada Horáková nebo Anděla Kozáková Jírová. Jedním z jeho prvních cílů bylo právě zpřístupnění vysokých škol pro ženy, které do této doby mohly navštěvovat přednášky pouze se svolením přednášejícího jako hospitantky, nikoliv jako řádné studentky²³. Ačkoliv bylo sdružení předčasně rozpuštěno, na podporu uplatnění a v rámci hájení zájmů studentek a absolventek bylo v Praze roku 1922 nově založeno Sdružení posluchaček a absolventek vysokoškolských v republice československé, které se o 6 let později přetransformovalo ve Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen (dále také „SVVŽ“). Potřeba takového sdružení vznikla především v souvislosti se situací, kdy ženám k prosazení v praxi nestačil pouze vysokoškolský titul, což nejvíce pociťovaly právně absolventky právnických fakult²⁴.

SVVŽ tak pokračovalo v myšlence předchozího sdružení a spolupracovalo s vysokými politiky, jakým byl např. T. G. Masaryk: „... Je mně divné, že zejména naše úřady, státní a autonomní, brání se připuštění žen v úřady, když se tu do značné míry jedná o ženy a dcery úředníků.“²⁵

²² BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0248-3, s. 40.

²³ Archiv UK, Fond PF UK, karton č. 92, inv. č. 437 – Připuštění žen k právním Studiím a do státní Služby 1900–1923.

²⁴ LUJCOVÁ, Drahomíra. *Reflexe názorů na právnické vzdělávání žen a jejich zapojení do praxe v letech 1918–1928 ve vybraných titulech dobového tisku a v poslanecké sněmovně*. VŠEHRD [online]. 2015, 1 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/reflexe-nazoru-na-pravnicke-vzdelavani-zen-a-jejich-zapojeni-do-praxe-v-letech-1918-1928-ve-vybranych-titulech-doboveho-tisku-a-v-poslanecke-snemovne_acf2ebc7-0f68-4e35-99fd-20816de2b93e.

²⁵ Tamtéž.

Za nejaktivnější vedle právnických spolků můžeme v této době považovat spolek nesoucí název Zemská organizace pokrokových žen moravských²⁶. Celorepublikově působila Ženská národní rada, která byla ustanovena na valné schůzi roku 1923 a prvními členy byly hned dva spolky – Ženský klub Český a Výbor pro volební právo žen. Jednalo se o sdružení liberálně smýšlejících žen, bojujících primárně za rovnoprávnost v soukromém i veřejném životě a o vrcholnou organizaci ženského emancipačního hnutí, v jejímž čele stála politička a novinářka Františka Plamínková, která byla jeho zakladatelkou i předsedkyní až do roku 1942. K plnění cílů sloužil vlastní časopis a pořádání kulturních akcí. Členkami ŽNR byly jak ženy z různých společenských vrstev a odvětví, tak i další zájmové organizace²⁷. Programem ŽNR bylo také hájení práv žen a šíření osvěty o politických právech, na což pořádala řadu přednášek. ŽNR navrhovala i legislativní změny, například revizi občanského zákoníku, a to zejména v oblasti rodinného práva. V legislativní činnosti zakladatelku Plamínkovou podporovala její přítelkyně, právnička Milada Horáková. Požadavkem ŽNR bylo mimo jiné přijetí obligatorního občanského sňatku, alimentární povinnost při rozluce manželství pro matky samoživitelky, zrovnoprávnění manželů mezi sebou, ale i dětí nemanželských s manželskými²⁸. K matkám samoživitelkám se v této době řadily jak ženy, které porodily dítě v nemanželském svazku tak i ty po rozluce manželství²⁹. V období první republiky bylo v lidech stále silně zakořeněno křesťanství, proto nebyl návrh ŽNR přijat s nadšením. Ve strachu z kontroverze a politických nepokojů jejich návrh v oblasti rodinného práva nebyl vládou ani projednán³⁰. Jelikož se jednalo o poměrně velkou ránu a krok zpět pro všechny ženy, ženské spolky a političky, rozhodly se poslankyně a senátorky vládní koalice vydat v roce 1937 společné prohlášení, v němž vyjádřily svůj nesouhlas s vynětím jejich návrhu na revizi rodinného práva. Vzhledem k historickým událostem v roce 1938, nemělo prohlášení žádný efekt a stávající úprava tak trvala až do roku 1949, kdy došlo k přijetí zákona o rodinném právu³¹. Osud tohoto spolku šel ale ruku v ruce s osudem jeho zakladatelky a předsedkyně Františky Plamínkové. Ta byla roku 1942 zatčena gestapem a postupně prošla několika koncentračními tábory. Její život skončil téhož roku na Kobylické střelnici, kde byla popravena³². Již během Protektorátu byla činnost ŽNR

²⁶ MZA Brno, f. G 86 Ženské spolky. Zaslouhou poslední jednatelky ZO PŽM Miroslavy Dorazilové se zachoval rozsáhlý materiál, 28 kartonů, který jako celek předala v roce 1953 archivu po předchozím zrušení organizace.

²⁷ BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0248-3, s. 60–70.

²⁸ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu. Poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky, 1918–1939*. České Budějovice: Veduta, 2007. ISBN 978-80-86829-31-9, s. 72.

²⁹ HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ. 2006. *Životní cyklus. Sociologické a demografické perspektivy*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 307 s. ISBN 80-7330-082-6, s. 30.

³⁰ Tamtéž, s. 73.

³¹ Tamtéž, s. 74–76.

³² NA, fond Ženská národní rada, inv. č. 30, kart. 21, valná schůze 1942, 1. 3. 1942.

postupně oslabována a její členky byly sledovány a perzekuovány gestapem. ŽNR byla úředně rozpuštěna roku 1942³³.

Výše zmíněné spolky si zajisté byly vědomy toho, že vzhledem k situaci budou mít lepší postavení, pokud si budou navzájem ku pomoci. Nejen proto spolupracovalo právní oddělení SVVŽ s ŽNR ve dvou směrech. Jedním cílem bylo zlepšení postavení právniček ve společnosti a druhá podoba spolupráce spočívala v diskusích s právníckými ohledně připomínek k současné justici a zákonodárství, zejména týkající se žen a dětí v rámci odboru ŽNR „Žena v zákonech a veřejných řádech“. Příkladem zmíněné diskuse byla například výše popsaná revize občanského zákoníku či dalších zákonů týkajících se nemanželských dětí. O této kooperaci dvou ženských spolků psala Milada Horáková v článku „Spolupráce Ženské národní rady čsl. s právníckými“ v rámci Almanachu na oslavu čtyřicátého výročí založení ženského studia Eliškou Krásnohorskou³⁴.

Za zmínku jistě stojí i články ve specializovaných časopisech pro ženy, které zlepšení postavení českých právniček podporovaly. Jedním příkladem za všechny může být článek Rudolfa Franzla v časopisu *Ženský svět*, ve kterém píše „Dokud nevyzkoušela svých schopností, nemáme práva vylučovati ženu ze žádného povolání, a tudíž ani z práv. Poznali se, že se k němu nehodí, dovede se sama podle toho zařídit.“³⁵ Jak již bylo nastíněno výše, právničky v tomto období nebyly připuštěny ke všem funkcím, zejména těm vyšším a vykonávaly spíše podřadnější kancelářskou práci. Konkrétně o nemožnosti vykonávat funkci notářky informoval čtenáře časopis *Ženský obzor* ve svém 20. ročníku následujícími řádky „...Neboť v notářském řádu není ustanovení, kterým by bylo dovoleno, po absolvování právnické fakulty ženou, státi se notářkou.“³⁶

³³ BUREŠOVÁ, Jana. *Politické aktivity českých ženských pokrokových spolků v první polovině 20. století*. Acta universitatis palackianae olomucensis, facultas philosophica historica, Olomouc, 2002, s. 275.

³⁴ HORÁKOVÁ-KRÁLOVÁ, Milada, 1930. *Spolupráce Ženské národní rady čsl. s právníckými*. In: HONZÁKOVÁ, Albína. *Československé studentky let 1890–1930: Almanachu na oslavu čtyřicátého výročí založení ženského studia Eliškou Krásnohorskou*. Praha: Ženská a národní rada a spolek Minerva, s. 295–299

³⁵ FRANZL, Rudolf: *Proti právnickému studiu ženskému*, in: *Ženský svět*, roč. 22, r. 1918, č. 10, s. 257–258. In: PITERKOVÁ, Lenka: *Reflexe ženského vzdělávání v dobovém tisku v období první Československé republiky 1918–1938*. Univerzita Palackého v Olomouci. 2009, s. 62–63.

³⁶ *Žádné notářky v ČSR!*, in: *Ženský obzor*, roč. 20, r. 1925, č. 6–7, s. 128. In: PITERKOVÁ, Lenka: *Reflexe ženského vzdělávání v dobovém tisku v období první Československé republiky 1918 – 1938*. Univerzita Palackého v Olomouci. 2009, s. 63.

1.5. Právničky v jednotlivých justičních odvětvích

1.5.1. Advokacie

Významným milníkem této doby bylo oficiální povolení výkonu advokacie ženám. Tak se nepřímou cestou stalo přijetí novely advokátního řádu zákonem č. 40/1922 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech. Ten sice výslovně nestanovil výkon advokacie ženami, bylo to však možno vyvodit nepřímou z § 3 odst. 2: „Pozbude-li žena, vykonávající advokacii, československého státního občanství sňatkem, uzavřeným s cizincem, může k její žádosti ministerstvo spravedlnosti po slyšení advokátní komory povolit, aby advokacii dále vykonávala.“

I přesto v tomto období ženy nebyly vnímány stejně jako muži a řešily spory hlavně v rovině rodinného práva. Panovala totiž představa, že žena jako matka bude mít lepší vhléd do kauz týkající se rozvodu a následného sporu o potomstvo. Většina z nich se proto uchýlovala k dalším vědeckým, pedagogickým nebo publikačním činnostem³⁷.

Od roku 1923 do roku 1929 bylo zaměstnáno 50 absolventek na pozici koncipientek v různých advokátních kancelářích. Většinou to byly dcery ze zámožných rodin, které si mohly studia dovolit. První československou advokátkou se stala Matylda Mocová-Wichová, které se budu věnovat podrobněji v kapitole 1.6., v roce 1929, která složila advokátní zkoušku po 5 letech praxe³⁸.

1.5.2. Notářství

Notářství v období první republiky se řídilo rakouským notářským řádem č. 75/1871 ř. z., neboť zánikem Rakouska-Uherska došlo Receptním zákonem č. 11/1918 Sb. k převzetí rakouského právního řádu. Notáři se sdružili do Spolku notářů československých, kde společně usilovali o zlepšení pozice notářského stavu. Toho chtěli dosáhnout například odstraněním rakouských znaků, změnou pečeti nebo autonomií v kárných věcech. Již v této době platilo pravidlo *numerus clausus*, kdy počet i sídla notářů určoval ministr spravedlnosti, který zároveň vykonával nejvyšší dozor. Na Slovensku ovšem platil zákonný článek z roku 1874, ve znění zákonného článku VII. z roku 1866, což

³⁷ Důkazem toho může být účast ve Sdružení vysokoškolsky vzdělaných žen a v publikační činnosti JUDr. Anděly Kozákové nebo také advokátky JUDr. Marie Mikulové, která shrnovala právní problematiku v knize: *Žena v právním řádě československém* z roku 1936 (Praha: nákladem vlastním, 1936).

³⁸ Návrh poslanců Fr. Zeminové, L. Pechmanové, M. Šmejcové, Inž. Záhorského, dra Patejdla a druhů na přijímání právniček do všech oborů státní konceptní služby. *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: Dokumenty českého a slovenského parlamentu* [online]. 2011. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/tisky/t0107_00.htm.

vytvořilo dualismus, který se v období první republiky nepodařilo odstranit. Zásadní změny potkaly notářství až po únorovém převratu v roce 1948³⁹. O problematice postavení notářů uvedl tehdejší prezident notářské komory JUDr. Jaroslav Čulík: „...Jest proto obtížno podati správnou definici o pojmu notářství ... Poněvadž notář nemá stálého platu, jest povaha jeho rozdílná od povahy úřadu státního; vzhledem k tomu však, že ustanoven jest státem, aby osvědčoval právní jednání a vykonával různé funkce řízení mimosporného, dlužno jej pokládati za státní orgán placený stranami.“ (Čulík, 1997, s. 100). Je tedy patrné, že zde nebylo jednoznačné vymezení pravomocí notářů, advokátů a soudců. Tento stav přetrvával až do let po druhé světové válce.

Můžeme říct, že notářství jako jedno z právních odvětví, bylo nakloněno ženám právnickám nejvíce. Důkazem toho je rezoluce přijatá dne 28. února 1925 pražským odborem Spolku československých notářů, která říká, že „... není žádné zákonné překážky proti tomu, aby ženy za kandidátky notářství byly přijímány ...“. Viceprezident notářské komory se tak jasně vymezil k otázce, zda mohou být ženy přijímány do notářské praxe⁴⁰.

1.5.3. Soudnictví

Soudnictví trpělo dlouhodobě nedostatkem pracovní síly, nicméně ani fakt, že zájemců z řad mužů nebylo mnoho, bylo do roku 1928 přijato do přípravné služby soudcovské pouze 28 absolventek právnické fakulty. Z velké části ale vykonávaly pozici právních praktikantek, a to bezplatně⁴¹. Zlom přinesla až konference prezidentů vrchních soudů v říjnu 1923, která dopadla pro právničky nad očekávání pozitivně, neboť byl vysloven kladný postoj k přijímání žen do soudcovské služby. Kladně se vyjádřil i bývalý ministr spravedlnosti a prezident vrchního zemského soudu pražského, JUDr J. Hausmann⁴².

³⁹ SCHELLE, Karel, SCHELLEROVÁ, Ilona. *Kapitola z dějin notářství*. AD NOTAM, 2003, č. 5, s. 113.

⁴⁰ BALÍK, Stanislav a kolektiv. *Dějiny notářství v českých zemích*. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, s. 111.

⁴¹ MALÍNSKÁ, Jana. *Do politiky prý žena nesmí-proč? : Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století*. Praha: Libri/Slon, 2005. Gender sondy, 3. ISBN 80-86429-423, s. 109.

⁴² LUJCOVÁ, Drahomíra. *Reflexe názorů na právnické vzdělávání žen a jejich zapojení do praxe v letech 1918–1928 ve vybraných titulech dobového tisku a v poslanecké sněmovně*. VŠEHRD [online]. 2015, 1 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/reflexe-nazoru-na-pravnicke-vzdelavani-zen-a-jejich-zapojeni-do-praxe-v-letech-1918-1928-ve-vybranych-titulech-doboveho-tisku-a-v-poslanecke-snemovne_acf2ebc7-0f68-4e35-99fd-20816de2b93e.

1.5.4. Exekutorství

Historii výkonu exekuce bych ráda uvedla citátem JUDr. Jany Tvrdkové, která byla v letech 2009–2012 prezidentkou Exekutorské komory: „Za dobu své existence soudní exekutoři a i jejich samospráva překonali všelijaké překážky a někdy lépe, jindy hůře se vypořádali s problémy, které tuto činnost od jejího počátku provázely. Jeden problém v profesním životě soudních exekutorů a ve vnímání jejich činnosti veřejností však stále přetrvává – je jím pocit nedostatku tradice.“⁴³ V tomto období neexistovala jednotná instituce soudního exekutora, nýbrž zde fungovaly státní úřady, které ale výkon exekuce neměly jako hlavní náplň práce. Exekutoři a Exekutorská komora, tak jak ji známe dnes vznikla až dlouho po roce 1989⁴⁴.

1.6. První právničky v praxi

Advokátkám, které v tomto období vykonávaly svou praxi v plzeňském regionu věnuji samostatnou kapitolu 6.1. této práce. Co se týká advokátek v jiných regionech, v seznamu advokátů byly k roku 1938 pro advokátní komoru v Praze vedeny například tyto ženy:

- Růžena Bednaříková-Turwaldová, zapsaná roku 1931 pod č. 25320, s adresou kanceláře Lazarská 5,
- Francziska Königová, zapsaná roku 1933 pod č. 32214, s adresou kanceláře Příkopy 15,
- Amálie Matějovská-Süsslandová, zapsaná roku 1931 pod č. 52950, s adresou kanceláře Strašnice-Vinohradská, roh Hor. Vilové,
- Běla Procházkova, zapsaná roku 1930 pod č. 21878, s adresou kanceláře Spálená 49,
- Erika Reimannová-Stabenowová, zapsaná roku 1934 pod č. 39826, s adresou kanceláře Spálená 20,
- Milada Řezníčková, zapsaná roku 1931 pod č. 24305, s adresou kanceláře Spálená 38,
- Matylda Wíchová-Mocová, zapsaná roku 1928 pod č. 73627, s adresou kanceláře Bělského tř. 33,
- Věra Brázdová, zapsaná roku 1935, pod č. 39320, s adresou kanceláře Žitná 53,
- Marie Grünfeidová, zapsaná roku 1936, pod č. 31632, s adresou kanceláře Mezibranská 7,

⁴³ TVRDKOVÁ, J. *Deset let existence soudních exekutorů*. In: *Sborník vydaný u příležitosti 10. výročí založení Exekutorské komory*. Praha: Exekutorská komora České republiky, 2011.

⁴⁴ WOLFOVÁ, Jitka – ŠTIKA, Martin. *Soudní exekuce*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-427-0, s. 41.

- Anna Jiráčková-Uhlířová, zapsaná roku 1938, pod č. 54479, s adresou kanceláře Vinohradské náměstí 8,
- Karla Kleslová-Lomberská, zapsaná roku 1935, pod č. 36197, s adresou kanceláře Žitná 52,
- Anna Knopová-Šlechtová, zapsaná roku 1934, pod č. RF1128, s adresou kanceláře Ke Krči 592,
- Božena Malá, zapsaná roku 1937, pod č. 42968, s adresou kanceláře Vyšehradská 29,
- Jarmila Mašková, zapsaná roku 1936, pod č. 45885, s adresou kanceláře Újezd 26,
- Marie Mikulová, zapsaná roku 1932, pod č. 70880, s adresou kanceláře Stros Mayerovo náměstí 1297,
- Vojtěška Moráková, zapsaná roku 1935, pod č. 71130, s adresou kanceláře Titova 54,
- Božena Pátková, zapsaná roku 1937, pod č. 29968, s adresou kanceláře Jungmanova třída 5,
- Emilie Smolíková-Zděnovcová, zapsaná roku 1938, pod č. 51764, s adresou kanceláře Blanická 12,
- Anna Třísková-Bryndová, zapsaná roku 1936, pod č. 24715, s adresou kanceláře Havlíčkovo náměstí 19.

Pro město Benešov bylo zapsáno 5 advokátů a jedna advokátka, kterou byla Ludmila Kloudová-Veselá, zapsaná roku 1929 pod č. 40. V Berouně působila Hedwig Průchová, zapsaná roku 1933 pod č. 110, v Hradci Králové bylo zapsáno 17 advokátů a jen jedna žena, kterou byla Vlasta Honzáková-Šklíbová, zapsaná roku 1933 pod č. 107. Na Slovensku to byla například Edita Neubergerová, zapsaná roku 1932 u Advokátní komory v Bratislavě. V tomto období Moravská advokátní komora v Opavě evidovala pouze kandidátku advokacie – Květoslavu Šmirákovou, bydlícím ve Frýdku, která koncipovala u advokáta Svatopluka Šmiráka.

U Moravské advokátní komory v Brně byly zapsány k roku 1938 následující advokátky:

- Antonie Dominiková, zapsaná roku 1931, v pořadí jako 526., Brno, Veveří 6,
- Bohumila Hanischová, zapsaná roku 1932, v pořadí jako 557., Mor. Ostrava,
- Marie Blažková, zapsaná roku 1932, v pořadí jako 575., Brno, Bratislavská 1,
- Ludmila Kindlová, zapsaná roku 1934, v pořadí jako 635., Brno, Husovice, Palackého 53,
- Kamila Weselská, zapsaná roku 1934, v pořadí jako 645., Kroměříž,
- Erika Staňkovská, zapsaná roku 1934, v pořadí jako 647., Brno, Běhounská 22/24,
- Marianna Rosická, zapsaná roku 1934, v pořadí jako 657., Brno, Poštovská 6,

- Gertruda Klumpnerová, zapsaná roku 1934, v pořadí jako 677., Fulnek,
- Eugenie H. Procházková, zapsaná roku 1935, v pořadí jako 704., Brno, Koliště 43,
- Berta Seligrová, zapsaná roku 1935, v pořadí jako 710., Brno, Lažanského náměstí 6,
- Zdeňka Minstrová, zapsaná roku 1935, v pořadí jako 719., Brno, U solnice 3a,
- Věra Červinková, zapsaná roku 1966, v pořadí jako 753., Brno, Minoritská 8,
- Zdislava Adamová, zapsaná roku 1937, v pořadí jako 785., Mor. Ostrava.

1.6.1. Matylda Wíchová-Mocová

První advokátkou se stala již výše zmíněná Matylda Wíchová-Mocová, zapsaná do seznamu advokátů ČAK pod číslem 73637, složila advokátní zkoušky dne 23. června 1928 (Kovářová, 2018). Tato významná průkopnice žen v advokacii se narodila dne 23. ledna 1898 v Pardubicích rodičům Aloisovi a Anně. Vystudovala dívčí gymnázium v Praze a ke studiu na Právnické fakultě Univerzity Karlovy nastoupila hned v zimním semestru akademického roku 1918/1919 a promovala dne 7. prosince 1923⁴⁵. Po složení advokátních zkoušek vykonávala svoji praxi v Praze (Valentová, 2010).

1.6.2. Anděla Kozáková Jírová

Anděla Kozáková se narodila 14. května 1897 v Humpolci do četnické rodiny Josefovi a Marii. Jako náctiletá navštěvovala gymnázium v Rokycanech a následně nastoupila na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v zimním semestru 1918/1919, tedy první rok, kdy to bylo ženám povoleno a promovala dne 19. prosince 1922⁴⁶. Po studiu se stala spolu s další právničkou Miladou Horákovou členkou výboru spolku Minerva, který podporoval ženské studium. Dále působila ve Sdružení Vysokoškolsky vzdělaných žen, kde byla členkou právnické sekce. Ve SVVŽ se angažovala například vědeckým dílem napsaným v roce 1926, které neslo název Právní postavení ženy v zemském právu českém. Vedle toho například revidovala stanovy SVVŽ v roce 1925⁴⁷.

V roce 1928 složila notářskou zkoušku s výborným prospěchem a byla tak roku 1929 ustanovena krajským soudem civilním v Praze na základě usnesení zemského soudu

⁴⁵ Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 5, Matrika doktorů Univerzity Karlovy V. (1922–1924), s. 2279.

⁴⁶ Tamtéž, s. 2148.

⁴⁷ LEFNEROVÁ, Iva. *První notářka Evropy Anděla Kozáková - Jírová (1897 - 1986)*. Liberec, 2017. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci. Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, vedoucí práce Jaroslav Čechura, s. 60-62.

substitutem notářství⁴⁸. Tato funkce spočívala v tom, že dotýčný mohl zastupovat svého nadřízeného⁴⁹, dnes bychom tuto funkci nazvali „zástupce notáře“ dle § 24 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, a požadavky na tuto funkci byly velmi podobné těm dnešním. Oficiálně jmenována notářkou byla v roce 1938⁵⁰. Ačkoliv úspěch Anděly Kozákové Jírové byl v té době obrovský, společnost ho příliš nevnímala. O jejím úspěchu se z dobového tisku zmínil pouze časopis Rozkvět, který uvedl: „Jde o velký osobní úspěch ženy mimořádně nadané, pilné a vytrvalé, která přes nesčetné překážky jen a jen vlastní silou lámala předsudky a pronikala výsledkem své práce.“⁵¹.

V březnu roku 1948 odjela pod záminkou delší dovolené z republiky do Spojených států amerických, kde zůstala po zbytek svého života. Co je na její životě za oceánem ještě dohledatelné jsou pozitivní ohlasy Chicagské univerzity, které věnovala jeden výtisk své historicko-vědecké práce. Zemřela v Santa Barbaře 1. června 1986 a o jejím působení za hranicemi republiky bohužel nejsou žádné bližší informace⁵².

1.6.3. Zdeňka Patschová

První soudkyní jmenovanou v Československu byla Zdeňka Patschová na počátku 30. let 20. století. Narodila se v Praze 24. dubna 1905 rodičům Eugenovi a Eleonoře. Vystudovala dívčí gymnázium Elišky Krásnohorské a do studií na Právnické fakultě Univerzity Karlovy nastoupila v zimním semestru akademického roku 1924/1925 a promovala 17. května 1929. Otec Eugen se bohužel jejího nástupu na univerzitu nedožil⁵³. Již na gymnáziu se přátelila s právničkou a političkou Miladou Horákovou. Na jejich pozdější přátelství vzpomínal manžel Milady Bohuslav Horák následovně: „Sebevědomá bruneta pro zájmy strany ještě více zaujatá než Olga⁵⁴. Ve dnech únorových sedávala pak u

⁴⁸ Návrh poslanců Fr. Zeminové, L. Pechmanové, M. Šmejcové, Inž. Záhorského, dra Patejdla a druhů na přijímání právniček do všech oborů státní konceptní služby. *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: Dokumenty českého a slovenského parlamentu* [online]. 2011. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/tisky/t0107_00.htm.

⁴⁹ RADOVÁ, Aneta. *Uplatnění žen v právních profesích v období první republiky ve světle současnosti*. Plzeň, 2019. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická, Katedra právních dějin. Vedoucí práce JUDr. et Mgr. Vendulka Valentová, Ph.D., s. 45.

⁵⁰ UHROVÁ, Eva. *Anna Honzáková a jiné dámy*. Česko: E. Uhrová, 2012. ISBN 978-80-260-3152-9, s. 238.

⁵¹ UHROVÁ, Eva, 2012. *Anna Honzáková a jiné dámy*. Česko: E. Uhrová. ISBN 978-80-260-3152-9, s. 210

⁵² BALÍK, Stanislav, KELLER, Radek. *Anděla Kozáková-Jírová, první Češka JUDr. na pražské univerzitě*. In: *Žena v dějinách Prahy : sborník příspěvků z konference Archivu hl. m. Prahy a Nadace pro gender studies 1993 / Praha : Archiv hlavního města Prahy*, s. 236.

⁵³ Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 7, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VII. (1928–1931), s. 3121.

⁵⁴ Bohuslav Horák zde myslel přítelkyni Milady Horákové Olgu Vavruškovou-Hillovou.

nás celé večery a často dlouho do noci a ustavičně vykládala o komunistických pravdách. Byly to nepříjemné chvíle a já při nich býval jen velmi zřídka.“⁵⁵

Byla také poslankyní Národního shromáždění za komunistickou stranu, a to od 30. května 1948 do 27. listopadu 1954. Slib složila 10. června 1948 a byla členkou ústavněprávního výboru⁵⁶.

⁵⁵ ANÝŽ, Daniel. *Jdu s hlavou vztyčenou: příběh rodiny Milady Horákové*. Praha: Zed', 2020. ISBN 978-80-907674-7-8, s. 80.

⁵⁶ *Národní shromáždění republiky Československé, Záznam jmenného rejstříku* [online]. [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?org=285&id=3132>.

2. Ženy právničky v období Protektorátu Čechy a Morava (1939–1945) a v letech tzv. třetí republiky (1945–1948)

Začátek tohoto období bych pro vykreslení situace vymezila sjednáním Mnichovské dohody dne 29. září 1938 a na to navázané oddělení nejen území Sudet od Československa a připojení k Německu. Zabraní tohoto území znamenalo zároveň jeho podřazení pod Německou říši, její správu a právní řád. Od 15., respektive 16. března roku 1939, kdy byl výnosem Adolfa Hitlera zřízen Protektorát Čechy a Morava, který trval až do roku 1945, čelily ženy pracující v právním prostředí mnoha výzvám a omezením. Tento výnos byl vydán ve Sbírce zákonů pod číslem 75/1939. Protektorát znamenal nástup nacistické okupace a s sebou přinesl politickou represi, rasovou diskriminaci a omezení základních lidských práv a svobod, jako například svobody projevu. Tato situace se samozřejmě negativně projevila i na ženách právničkách, které se snažily vykonávat své povolání v obtížných podmínkách, nehledě na to, že určité spektrum právniček bylo židovské víry.

Nacistická politika měla za cíl potlačit rovnoprávnost žen a omezit jejich účast na veřejném životě. Byly zavedeny zákazy a omezení, které ovlivňovaly přístup žen ke vzdělání, zaměstnání a profesionálnímu rozvoji. Ženy byly systematicky vyloučeny z veřejných institucí a profesních sdružení. Postavení žen, a to nejen právniček, lze uvést citátem říšského ministra propagandy a lidové osvěty Josepha Geobbelse „Prvořadé místo pro ženu je uprostřed její rodiny. Nejnádhernější úkol, který žena může splnit, je darovat svému národu dítě.“⁵⁷

Nicméně lze říci, že ženy v právnických profesích zaznamenaly v době tzv. první republiky, tj. od roku 1918 velký posun. V roce 1938 bylo v Čechách zapsaných 45 advokátek (33 působících v Praze) a 14 na Moravě⁵⁸. Tento rozkvět ale narazil na první překážku hned 17. listopadu 1939, kdy došlo k uzavření vysokých škol, což se samozřejmě dotklo všech právnických fakult na území Protektorátu Čechy a Morava⁵⁹. Dalším pomyslným hřebíčkem do rakve emancipace v právnických profesích bylo zpřísnění

⁵⁷ TAUCHEN, Jaromír. *Žena v právním řádu Třetí říše*. Časopis pro právní vědu a praxi. 2008, roč. 16, č. 1, s. 81.

⁵⁸ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *ŽENSKÁ STOPA V ČESKÉ ADVOKACII*. Bulletin advokacie [online]. 2018, 24.09.2018, 1 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zenska-stop-a-v-ceske-advokacii>.

⁵⁹ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4, s. 49.

podmínek pro výkon advokacie, kterým se budu věnovat podrobněji níže⁶⁰. Důsledkem toho bylo v roce 1944 zapsáno pouze 1828 advokátů, z čehož bylo 58 žen⁶¹.

Právo bylo v této době upozadováno, ba dokonce bylo téměř nežádoucí a „otěže“ spravedlnosti v ruce držel politický režim. Jelikož celková oblast právních profesí byla velmi nestabilní, nevyvíjel se ani proces začleňování žen právniček do daných odvětví. Fakticky došlo ke zhoršení celé situace, která trvala až do konce druhé světové války⁶².

Dalším problémem bylo schválení vládního nařízení č. 379/1938 Sb., o úpravě některých personálních poměrů ve veřejné správě, které postupně vyloučilo ze sféry veřejné a státní správy většinu žen. Jeden příklad za všechny najdeme například v ustanovení § 16 odst. 1: „Provdané ženy nemohou býti platně ustanoveny ve státní ani v jiné veřejné službě.“

2.1. Postavení advokacie během druhé republiky a v Protektorátu Čechy a Morava

Jelikož advokacie se těšila stále větší oblibě, bylo potřeba zamezit narůstajícímu počtu advokátů. Výsledkem snad o snížení počtu bylo opatření Stálého výboru Národní shromáždění Československé republiky č. 284/1938 Sb., o prozatímní úpravě některých otázek týkajících se advokacie. Opatření to bylo velmi omezující, neboť i přes splnění všech podmínek předepsaných advokátním řádem, mohl výbor advokátní komory odeprít zápis uchazeče do seznamu advokátů, případně do seznamu kandidátů advokacie s odkazem na ohrožení veřejného zájmu. V § 3 byl pak veřejný zájem definován jako ohrožení dosud zapsaných advokátů nebo kandidátů advokacie na jejich slušné výživě a potřebném zaopatření. Dalším omezení přineslo toto prozatímní opatření v § 7 odst. 1, kde byla nově stanovena horní hranice věku pro výkon advokacie na 65 let, která se dala prolomit pouze na základě povolení výboru advokátní komory v případech nutkavého veřejného zájmu nebo vyžadovala-li to výživa advokáta či jeho rodiny. Do této části patří i legislativa vztahující se k omezení výkonu advokacie Židů, kterou rozeberu v následující podkapitole 2.2.

Během druhé republiky došlo také vlivem odtržení pohraničí k úpravě obvodů advokátních komor v Brně a v Praze a následnému zrušení advokátní komory v Opavě, jejíž

⁶⁰ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4, s. 46.

⁶¹ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1944.

⁶² SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace soudnictví, notářství a advokacie, díl I.*, Praha: Linde, 1997. ISBN 80-210-0731-1, 80-85765-15-2, s. 92.

obvod nově spadal pod Brno. Došlo k tomu na základě vládního nařízení č. 249/1938 Sb., kterým se mění obvod advokátní komory v Brně.

Během Protektorátu bylo území pohraničí podrobena německému advokátnímu řádu, pro dřívější území Československa platily vyhlášky a nařízení říšského protektora. Ačkoliv soustava československých soudů byla zachována, nařízením č. 33/1939 Sb., o německém soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 14. dubna 1939 došlo ke zřízení paralelní soustavy německých soudů a k nim připojeným státním zastupitelstvím. Pod pravomoc německých soudů spadalo rozhodování dle § 6 ve věcech německých občanů na území Protektorátu. Dle § 10 mohli u těchto úřadů působit jako soudce, státní zástupce nebo notář pouze němečtí občané a dle § 13 pouze němečtí právní zástupci.

Vzhledem k situaci v Říši docházelo stále častěji k nasazování advokátů do nucených prací, které spočívaly zejména v obraně země, výrobě spotřebních statků a hospodářskému využití země. Na základě toho byli advokáti nuceni k uzavření své třeba i dlouholeté praxe. Mírnou úlevou bylo vydání vládního nařízení ze dne 4. května 1942 pod č. 154/1942 Sb., jímž se činí některá opatření o řízení práce. Na základě toho nařízení musí být vždy přihlíženo k osobnímu a hospodářskému poměru osob, jakožto i k obecnému zájmu. Advokáti tak nemuseli zavírat své praxe a případně vykonávali práce v místě svého bydliště.

Další předpis týkající se advokacie bylo vládní nařízení ze dne 12. září 1942 pod č. 354/1942 Sb., o kárných opatřeních proti politicky nespolehlivým advokátům a kandidátům advokacie. Tento předpis byl vydán jako reakce na atentát proti zastupujícímu říšskému protektorovi Reinhardu Heydrichovi, spáchanému dne 27. května 1942 v Praze. Podle § 1 výše uvedeného nařízení měli být všichni advokáti, potažmo kandidáti advokacie, kteří se provinili nepřátelským smýšlením vůči Říši nebo tak učinili způsobem výkonu svého povolání, případně politickou činností, vymazáni ze seznamu advokátů nebo seznamu kandidátů advokacie. Takto mělo být učiněno i bez splnění zákonných předpokladů a kárné opatření ukládalo ministerstvo spravedlnosti. Vyškrtnutí advokáti nesměli obstarávat žádné právní záležitosti, a to ani udílet právní porady (s výjimkou uvedenou v § 7, ve věcech týkajících se jejich manželek a nezletilých dětí). Dle § 5 pak bylo možné v případě dočasného výmazu po 5 letech požádat o nový zápis advokáta do seznamu advokátů, a to pouze se svolením ministra spravedlnosti, po předchozím šetření o chování bývalého advokáta a pokud lze mít důvodně za to, že advokát kdykoliv a bez výhrad nasadí vše pro nové politické uspořádání.

2.2. Perzekuce a rasové problémy v advokacii

Rasové problémy byly závažným problémem nejen v rámci politiky Německa. Neshody ohledně náboženského vyznání se projevovaly ve všech společenských vrstvách. Úplný zákaz výkonu povolání lékařských, právnických a technických pro židovské obyvatelstvo a prozatímní stanovení pravidla *numerus clausus* pro Židy ve svobodných povoláních, v soudcovském stavu a ve veřejné správě požadovali lékaři, advokáti a inženýři již počátkem roku 1939⁶³. Došlo k tomu na základě protektorátního právního předpisu, a to zmocňovacího zákona č. 330/1938 Sb. a vládního nařízení č. 136/1940 Sb., o právním postavení Židů ve svobodných povoláních⁶⁴. Zásadní byl § 4 odst. 2 tohoto zákona, který zakotvil, že „Židé nemohou, pokud dále není ustanoveno něco jiného, býti: advokáty (kandidáty advokacie), obhájci ve věcech trestních, ani patentními zástupci (kandidáty patentního zastupitelství);“, a dále § 7 odst. 1. „Výbory advokátních komor nařídí výmaz advokátů židů ze seznamů advokátů a výmaz kandidátů advokacie židů ze seznamů kandidátů advokacie.“ Toto ustanovení se týkalo i koncipientů. Dle § 12 mohli být za předepsaných podmínek ustanoveni tzv. židovskými právními zástupci, kteří mohli zastupovat pouze Židy.

Schůze Jednoty československých advokátů rozhodla dokonce o vyloučení nekřesťanských členů, kteří podle ní nebyli národně spolehliví. Schůze se usnesla i na tom, že advokacie nesmí být ovládána cizím živlem, a proto smí být židovských advokátů jen tolik, jaké je jejich proporcionální zastoupení v obyvatelstvu. Tento názor vycházel pravděpodobně z toho, že na Moravě působilo 428 nežidovských advokátů a 413 židovských⁶⁵. V roce 1939 dokonce zaslal právnický spolek Všehrd ministru národní osvěty memorandum, v němž žádal mimo jiné o uvolnění 58 % míst v advokacii pro nežidovské české a slovenské advokáty⁶⁶.

Celkově bylo období protektorátu charakterizováno těžkou perzekucí a rasovými problémy včetně těch v právnických profesích. Tato doba představovala temný a tragický úsek českých dějin, kdy byla lidská práva porušována a základní principy spravedlnosti byly závažně narušeny. Skupina právníček na území Protektorátu potažmo Československa se tak zúžila ještě víc.

⁶³ PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, nakladatelství Federace židovských obcí Sefer s.r.o., Praha 2001. ISBN: 80-85924-33-1, s. 569.

⁶⁴ KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848–1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994, s. 104.

⁶⁵ KREJČOVÁ, Helena – SVOBODOVÁ, Jana. *Postavení a osudy židovského obyvatelstva v Čechách a na Moravě v letech 1939–1945*, Maxdorf a Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 1998. ISBN 80-85270-76-5, 80-85912-31-7, s. 127.

⁶⁶ Tamtéž, s. 138.

2.3. Situace v období třetí republiky

Pro toto období je charakteristická zejména snaha o obnovení demokratických hodnot ve společnosti a retribuční soudnictví. Ke zrušení nebo změně stávajících předpisů docházelo na základě ústavního dekretu prezidenta republiky ze dne 15. října 1940, o prozatímním výkonu moci zákonodárné. Další změny předkládal prezident ve formě dekretů, které byly vydávány v letech 1940–1945 a následně schváleny na základě Ústavního zákona č. 57/1940 Sb., ze dne 28. března 1946, kterým se schvalují a prohlašují za zákon dekrety prezidenta republiky. Ačkoliv zde byla původní myšlenka po konci druhé světové války navázat na první republiku, nebylo tomu ve skutečnosti úplně tak. Z politické scény byly odstraněny všechny pravicové strany ze strachu potenciálního sympatizování s fašismem, a tak zůstalo pouze 6 více či méně levicových stran⁶⁷.

Vzrůstající přetlaky způsobily, že třetí republika neměla dlouhého trvání a dne 20. února 1948 podalo demisi dvanáct členů vlády. Prezident Edvard Beneš dne 25. února 1948, po dlouhém váhání, tuto demisi členů vlády přijal a zároveň schválil kandidáty navržené Klementem Gottwaldem, stávajícím ministerským předsedou. Tímto aktem došlo k převzetí moci Komunistickou stranou Československa, čímž byl zároveň zpečetěn další demokratický vývoj v republice⁶⁸.

Retribuční procesy můžeme definovat jako právní stíhání zločinců, a to zejména nacistů, kolaborantů a zrádců. Retribuční soud přinesl do československé justice nový prvek, a to státem uznanou retrospektivu. Šlo tedy o trestání zločinů, které byly spáchány mezi válkami a za druhé světové války. K projednávání byly zřízeny národní a mimořádné lidové soudy, které projednávaly jednotlivé kauzy podle závažnosti⁶⁹.

Třetí republika ale přinesla další „čistku“ advokátního stavu. V čele advokacie stál Národní výbor advokátní komory v Čechách, který si dal za jeden z cílů právě vyloučit z advokacie všechny kolaboranty, kteří zradili a pošpinily úroveň advokátního stavu. Což se samozřejmě dotklo i počtu stavu právníků⁷⁰.

⁶⁷ GRULICH, Tomáš, MAREŠ, Petr. *Rozchod s politickým systémem předmnichovské republiky*. In: BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny zemí Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992a, s. 249–254. ISBN 80-85192-30-6, s. 249.

⁶⁸ Tamtéž, s. 262.

⁶⁹ FROMMER, Benjamin. *Národní očista – retribuce v poválečném Československu*. Praha: Academia, 2010, ISBN 978-80-200-1838-0, s. 353.

⁷⁰ BALÍK, Stanislav a kolektiv. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora, 2009. ISBN: 978-80-7035-427-8, s. 194.

Jako pozitivní přísun emancipace v tomto období bych zmínila Košický vládní program. Jedná se o programový dokument schválený vládou 5. dubna 1945, který měl určovat politický směr a bývá označován jako tzv. program národní demokratické rezoluce. V části V. najdeme deklarování rovnoprávnosti pohlaví a to konkrétně „Bude provedeno důsledné zrovnoprávnění žen ve všech oblastech politického, hospodářského i kulturního života. Bude zavedeno všeobecné volební právo mužů i žen počínaje 18. rokem věku a rozšířeno i na příslušníky branné moci.“.

2.3.1. Úprava advokacie v období třetí republiky

Veškerou právní úpravu advokacie vydanou za období okupace zrušil zákon ze dne 16. října 1946 č. 201/1946 Sb., o úpravě některých otázek týkajících se advokacie, který také znovu modifikoval působnost advokátních komor v Praze a v Brně do obvodů zemských soudů. Také upravil v § 2 započtení praxe a další podmínky pro zapsání do seznamu advokátů. Bylo však ponecháno právo výboru advokátní komory odmítnout uchazeče o zápis do seznamu kandidátů advokacie nebo seznamu advokátů v případě dotčení veřejného zájmu. Důležité bylo také vládní nařízení č. 25/1947 Sb., o započtení vojenské služby do právní služby kandidátů advokacie ze dne 14. února 1947. Stanovilo, jak jeho název napovídá, v § 1 započtení vojenské služby do právní služby předepsané pro zápis do seznamu advokátů polovinou. Počet advokátů tak vzrostl koncem roku na 2 103 osob⁷¹.

2.4. Spolek československých právníků „VŠEHRD“

V tomto období byla také vlivem politické situace přerušena kontinuita nejen ženské spolkové činnosti. Spolky se legislativně řídily Spolkovým zákonem č. 134/1867 ř. z., který byl několikrát modifikován a roku 1938 posílen vládním nařízením č. 12/1939 Sb., které omezovalo ústavní právo shromažďovací⁷².

Výjimku netvořilo ani právnícké uskupení Spolek československých právníků „Všehrd“ (dále jen „Všehrd“) ⁷³. Zájem žen o studium právnických fakult stále stoupal. Svědčí o tom jejich poměrné zastoupení v akademickém roce 1938/1939, ve kterém studovalo na

⁷¹ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4, s. 56.

⁷² VESELÁ, Renata. *Spolkový zákon v praxi některých brněnských fakultních spolků (1919-1952)*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, 127 s. ISBN 8021011114, s. 6-18.

⁷³ Jedná se o stále existující český, studentský, fakultativní spolek, zabývající se zejména hájením stavovských zájmů a studentů práv. Spolek vznikl roku 1868 při Právnícké fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze.

Právnické fakultě Univerzity Karlovy 283 žen a 1 934 mužů, což je necelých 13 %. V komparaci k tomu v období první republiky se toto procento pohybovalo kolem šesti⁷⁴. Již od samého začátku, kdy ženy mohly tuto fakultu studovat, usilovaly o možnost účastnit se aktivit vysokoškolského spolku, a to i s možností založení vlastního. Nakonec jim ale bylo umožněno vstoupit do spolku Všehrd⁷⁵.

Studentky práv zastávaly ve spolku i různé funkce, například v akademickém roce 1933/1934 byly hned čtyři z nich členkami správního výboru⁷⁶ a v akademickém roce 1935/1936 zastávala studentka Majka Zemanová funkci místostarostky⁷⁷. Ačkoliv zde měly nejen budoucí právničky bezpečné místo, kde se mohly svobodně realizovat, i činnost tohoto spolku byla postupně omezována. Studenti se snažili a stále aktivně vystupovali na veřejnosti, nicméně jejich snaha se nepotkala s úspěchem a činnost spolku byla roku 1948 úplně zastavena a znovuobnovena až po roce 1990⁷⁸.

2.5. Advokátky v praxi

K roku 1948 můžeme v seznamu advokátů uloženém v archivu České advokátní komory nalézt nově tyto advokátky:

Advokátní komora v Praze

- Ludmila Baťková-Říhová, zapsaná roku 1948 pod č. 31326, s adresou kanceláře Národní třída 32,
- Marie Drobná, zapsaná roku 1945 pod č. 39308, s adresou kanceláře Václavské náměstí 14,
- Marie Dvořáková-Jelínková, zapsaná roku 1945 pod č. 23331, s adresou kanceláře Školská 1,
- Jarmila Gruberová, zapsaná roku 1944 pod č. 43811, s adresou kanceláře Gottaldovo nábřeží 20,
- Milada Hersanová-Slavíková, zapsaná roku 1942 pod č. 23621, s adresou kanceláře Dlážděná ulice 3,
- Marta Hychlíková, zapsaná roku 1946 pod č. 46833, s adresou kanceláře Všehrdova 6,

⁷⁴ HAVRÁNEK, Jan, POUSTA, Zdeněk. *Dějiny Univerzity Karlovy*. Praha, 1998. Díl 4. ISBN 80-7184-5396, s. 598-602.

⁷⁵ *Šedesát let Spolku československých právníků „Všehrd“ 1868-1928. Vzpomínky a úvahy*. Praha, 1928, s.31.

⁷⁶ Archiv UK, Všestudentský archiv, karton A 40 - Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy 1936-1938. Výroční zpráva spolku za rok 1933/34, s. 2.

⁷⁷ Archiv UK, Všestudentský archiv, karton A 40 - Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy 1936-1938. Výroční zpráva spolku za rok 1935/36, s. 6.

⁷⁸ *Spolek českých právníků Všehrd. 130 let*. Praha: Spolek českých právníků Všehrd, 1998.

- Edita Matysová, zapsaná roku 1947 pod č. 31073, s adresou kanceláře Národní třída 32,
- Antonie Mezerová, zapsaná roku 1948 pod č. 25526, s adresou kanceláře Spálená 51,
- Milada Mužíková, zapsaná roku 1945 pod č. 56990, s adresou kanceláře Krkonošská 12,
- Božena Němcová-Vošmiková, zapsaná roku 1940 pod č. 61597, s adresou kanceláře Pařížská 9,
- Milada Skokanová-Jedličková, zapsaná roku 1945 pod č. 34727, s adresou kanceláře Národní třída 38,
- Blanka Šustová, zapsaná roku 1946 pod č. 39233, s adresou kanceláře Václavské náměstí 17,
- Vlasta Trojanová, zapsaná roku 1944 pod č. 64319, s adresou kanceláře Soukenická 14,
- Zdeňka Zafouková-Müllerová, zapsaná roku 1935 pod č. 23120, s adresou kanceláře Štěpánská 27,
- Věra Zemanová, zapsaná roku 1943 pod č. 20662, s adresou kanceláře Rytířská 26.

V Klatovech pak působilo 7 advokátů a 1 žena, Theolinda Fifková, které se budu podrobněji věnovat v kapitole 6.2. V Novém Městě nad Metují pak byli pouze dva zástupci advokacie, jeden advokát a jedna advokátka, kterou byla Emílie Lhotová. Smrčková, zapsaná roku 1940 pod č. 81. Pro Advokátní komoru pro Moravu a Slezsko byla ve Frýdku Místku roku 1940 zapsaná jako jedna z 10 advokátů Květoslava Šmiřáková pod č. 125. Na Slovensku to pak byla Hermína Janečková, zapsaná roku 1942 pod č. 247, působící jako jedna z 16 advokátů v Prešově, spadající pod Advokátní komoru v Bratislavě.

3. Postavení a uplatnění českých právníček v Československu (1948–1968)

Toto období můžeme časovat převratem v únoru roku 1948, kdy se moci chopila Komunistická strana Československa (dále také „KSC“). Tím skončila veškerá snaha navázat na období první republiky. Postavení a uplatnění českých právníček v Československu v období 1948–1968 tak bylo významně ovlivněno politickými a společenskými změnami, které v této éře probíhaly zejména po nástupu komunistického režimu, který se snažil utvářet socialistický stát a přetvořit právní systém dle svého obrazu. Tato politická situace měla vliv na právní prostředí a profesní uplatnění právníček.

Po únoru 1948 se tak ani ženy právníčky nevyhnuly perzekuci a musely své povolání opustit, a to zejména z toho důvodu, že nevyhovovaly ideologickým záměrům⁷⁹. Během této doby bylo klíčové, aby právníčky podporovaly a prosazovaly komunistickou ideologii a představy o socialismu. Na jednu stranu režim hlásal rovnost muže a ženy, ekonomickou nezávislost žen, což mohlo na první pohled působit jako snaha o pokračování v emancipaci, ale režim výše zmíněné vnímal pouze ve vztahu ke kapitalismu. Co se týkalo profesní roviny, snažil se režim naopak omezit rovnoprávnost a usiloval o vytvoření tradičních genderových rolí, kdy se ženy více zaměřovaly na rodinný život a méně se angažovaly v profesích sférách, těch právnických nevyjímaje⁸⁰.

Přestože politická a společenská situace výrazně ovlivňovala postavení českých právníček, některé z nich se dokázaly prosadit a dosáhnout významných úspěchů. A to i přes to, že byly rušeny různé ženské spolky, vše podléhalo cenzuře a omezování svobody projevu⁸¹. V tomto období byly již právníčky čteněji zastoupeny na různých úrovních právního systému, včetně advokacie, soudnictví a státní správy. Některé právníčky se zapojily do veřejného života a politického aktivismu, vystupovaly jako obhájkyně lidských práv, zastávaly funkce v právních organizacích a některé se angažovaly v boji za rovnoprávnost žen. V období normalizace po invazi vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 však došlo k dalšímu omezení svobodného projevu a právních možností, což se projevilo i na právním prostředí a profesním rozvoji právníček.

⁷⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *ŽENSKÁ STOPA V ČESKÉ ADVOKACII*. Bulletin advokacie [online]. 2018, 24.09.2018, 1 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zenska-stop-a-v-ceske-advokacii>.

⁸⁰ BOBEK, Michal, MOLEK Pavel a ŠIMÍČEK Vojtěch. *Komunistické právo v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, ISBN SBN 978-80-210-4844-7, s. 182.

⁸¹ Tamtéž, s. 185.

3.1. Právní úprava postavení žen ve společnosti

Jak už jsem uváděla výše, komunistický režim se snažil o zdánlivé nastolení rovnosti mezi pohlavími, což se odráželo i v ústavním zákoně ze dne 9. května 1948 č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky, která v kapitole první § 1 odst. 1 stanovila, že „Všichni občané jsou si před zákonem rovni“, a v odst. 2 „Muži a ženy mají stejné postavení v rodině i ve společnosti a stejný přístup ke vzdělání i ke všem povoláním, úřadům a hodnostem.“

Dalším ústavním zákonem, který je potřeba zmínit je ústavní zákon ze dne 11. července 1960 č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, který ve svém článku 20 odst. 1.-4. říká, že: „(1) Všichni občané mají rovná práva a rovné povinnosti. (2) Rovnoprávnost všech občanů bez zřetele na národnost a rasu je zaručena. (3) Muži a ženy mají stejné postavení v rodině, v práci i ve veřejné činnosti. (4) Společnost pracujících zajišťuje rovnoprávnost občanů vytvářením stejných možností a stejných příležitostí ve všech oborech života společnosti.“ V návaznosti na to zakotvuje Ústava Československé socialistické republiky ve svém čl. 27: „Rovnoprávné uplatnění žen v rodině, v práci a ve veřejné činnosti je zajišťováno zvláštní úpravou pracovních podmínek a zvláštní zdravotní péčí při těhotenství a mateřství, dále též rozvojem zařízení a služeb umožňujících ženám využít všech schopností k účasti na životě společnosti.“

Výše uvedené ústavní zákony a citované články by mohly navodit dojem, že se jednalo o rozkvět emancipace žen, zejména co se kariérních postů týče, nicméně nebylo tomu tak zcela. Pořád ženy ve společnosti vystupovaly primárně jako matky a manželky, takže ačkoliv si mohly vybrat univerzitu, proces přijímání podléhal určité segregaci a ženy tak studovaly zejména zdravotnické a učitelké obory⁸². Jelikož komunistická ideologie nekladla na právo příliš velký důraz a považovala ho za nepodstatné, netěšily se právnické profese příliš velké oblibě. Důsledkem toho se právo zjednodušovalo a zaměřovalo se primárně na boj s třídními nepřáteli a rodinné záležitosti⁸³. Cílem ideologie bylo do jisté míry potlačení kritického myšlení a získání moci nad právníckými profesemi, byl kladen důraz na slepé aplikování právní normy⁸⁴.

⁸² BOBEK, Michal, MOLEK Pavel a ŠIMÍČEK Vojtěch. *Komunistické právo v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, ISBN SBN 978-80-210-4844-7, s. 199.

⁸³ Tamtéž, s. 842.

⁸⁴ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4, s. 53.

3.2. Výkon právnických povolání v komunismu

Zákonem č. 322/1948 Sb., zákon o advokacii, byly zrušeny advokátní komory, které nahradila krajská sdružení advokátů, jež výlučně umožňovala výkon advokacie. Tím došlo k ideologií kýženému cíli – ukončení výkonu advokacie v soukromých advokátních kancelářích⁸⁵. Dozor a dohled nad výkonem advokátní praxe provádělo Ministerstvo spravedlnosti, čímž regulovalo jednak počet praktikujících advokátů, jednak mohlo i vybírat konkrétní osoby, které budou advokacii vykonávat⁸⁶. Jedním z hlavních kritérií pro kladné vyřízení výběru budoucího advokáta byl zejména pozitivní „kádrový posudek“⁸⁷. Ženy i muži museli splňovat zejména ideologické předpoklady⁸⁸.

Naopak justici se KSC zabývala v porovnání s advokací až přespříliš, neboť ji považovala za nástroj k boji s třídními nepřáteli⁸⁹. Od roku 1948 tak docházelo k postupnému zestátnování a součástí toho bylo přijato několik podstatných zákonů. Jednalo se například o zákon ze dne 22. prosince 1948 č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, který zavedl instituci soudců z lidu. Tito soudci nemuseli mít klasické právníké vzdělání, ale působili ve senátech spolu s „klasickými“ soudci, které mohli přehlasovat. V roce 1952 působilo na našem území 16 851 soudců z lidu, z čehož bylo 30 % žen⁹⁰.

Fenoménem této doby je ale tzv. „feminizace českého soudnictví“. Jde o jev, kdy v justici bylo najednou mnohem více žen. Vlivem režimu totiž docházelo ke zjednodušování práva a celé justice a spolu s tím bylo i povolání soudce podhodnocené, čímž pravděpodobně docházelo k odchodu mužů za atraktivnější a lépe placenou práci, uvolňovala se tak místa pro ženy soudkyně. Navíc se většina sporů, která se v té době před soudem projednávala, týkala rodinného práva⁹¹.

⁸⁵ Tamtéž, s. 55.

⁸⁶ BALÍK, Stanislav a kolektiv. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora, 2009. ISBN: 978-80-7035-427-8, s. 204.

⁸⁷ Jednalo se o formu osobního ohodnocení v totalitním režimu, které obsahovalo mj. třídní původ nebo názorový a ideologický postoj, ale i informace o soukromém životě. Kádrový posudek vyhotovovala KSC.

⁸⁸ BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4, s. 55.

⁸⁹ BALÍK, Stanislav a kolektiv. *Dějiny notářství v českých zemích*. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0, s. 155.

⁹⁰ Národní archiv, nezpracovaný Fond Ministerstva spravedlnosti.

⁹¹ BOBEK, Michal, MOLEK Pavel, ŠIMÍČEK Vojtěch. *Komunistické právo v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, ISBN SBN 978-80-210-4844-7, s. 846.

3.3. Zestátnění notářství

Rok 1949 znamenal zásadní revizi všech dosavadních předpisů o notářství. Jednou z myšlenek té doby bylo například i úplné zrušení notářství a rozdělení agendy mezi soudy a advokacii. Tato myšlenka nakonec nebyla realizována a došlo ke změně právní úpravy. Sice ještě nebyly dotčeny jednotlivé úkony notářů, novým poměrům však byla již přizpůsobena organizace a hospodářská struktura notářství, a to zákonem č. 201/1949 Sb., o notářství a nařízení Ministerstva spravedlnosti č. 202/1949 Sb., kterým se provádějí některá ustanovení zákona č. 201/1949 Sb. o notářství. Byla tak podstatně omezena hospodářská samostatnost notářů. Tato první legislativní změna sice zachovala notářům statut veřejného orgánu, nicméně veškerý zisk museli notáři odevzdávat speciálně zřízené komisi při ministerstvu spravedlnosti, která ho následně vyplácela jako mzdu.

Zlomová změna přišla zestátněním notářství, čímž byly změněny notářské úřady ve státní a byly přiřčeny k soudům I. stolice. Došlo k tomu na základě zákona č. 116/1951 Sb., o státním notářství a nařízení Ministerstva spravedlnosti č. 117/1951 Sb., kterým se provádí zákon o státním notářství. Dle tohoto zákona podléhali notáři dohledu ministra spravedlnosti a hned v § 1 najdeme dobově typickou obhajobu režimu „Státní notářství napomáhá socialistickým právníkům osobám, jiným společenským organizacím a všem občanům při ochraně jejich zákonných zájmů, dbá, aby jejich uplatňování bylo v souladu s duchem a socialistickými cíli lidové demokracie, a přispívá tak k upevňování socialistické zákonnosti.“ O rovnoprávnosti nebo jakémkoliv začlenění žen do notářství se ani jeden z výše uvedených zákonů nezmiňuje.

K dalším změnám došlo v roce 1954 zákonem č. 52/1954 Sb., kterým se rozšiřuje působnost státního notářství. Tímto zákonem byla předána celá dědická agenda do kompetencí státního notářství, čímž byla vyřešena problematika dualismu⁹². Dozor nad notářstvím již nevykonával ministr spravedlnosti, ale jak stanovil § 1 odst. 2 výše zmíněného zákona předseda lidového soudu, v jehož obvodu je notářství zřízeno. Všechny poplatky (dědické, darovací, převodní, úkonové) sjednotil zákon č. 26/1957 Sb., o notářských poplatcích, který provázelo nařízení ministerstva financí č. 30/1957 Sb. Toto nařízení obsahuje jednotlivé tarify k notářským poplatkům.

Další změna úpravy přišla po účinnosti nového občanského soudního řádu a občanského zákoníku v letech 1963-1964. Jednalo se o zákon č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád) a zákon č. 24/1964 Sb., o notářských

⁹² SCHELLE, Karel, SCHELLEROVÁ, Ilona. *Kapitola z dějin notářství*. AD NOTAM, 2003, č. 5, s. 113.

poplatcích, který prováděla vyhláška ministerstva financí č. 25/1964 Sb. K legislativní změně můžeme řadit i zákon č. 22/1964 Sb., o evidenci nemovitostí, neboť notáři začali v rámci této evidence spolupůsobit⁹³.

3.4. Advokátky v praxi

V Seznamu advokátů k roku 1964 najdeme rozřazení a seznamy advokátních poraden. V Praze jich bylo hned několik a ve velké většina působila alespoň jedna advokátka. Jako příklad bych uvedla Advokátní poradnu v Praze č. 1 na adrese Národní třída 32, kde z 20 advokátů působila jako jediná žena Tat'jana Bártová. V Advokátní poradně v Praze č. 2 v Ječné ulici bylo zapsáno 15 advokátů, z čehož ženské zastoupení tvořily například Věra Čermáková, Božena Pátková, Blanka Šustová. V poradně č. 4 v Praze s adresou Hybernská 24 působila Augustina Šulcová a Dagmar Burešová, která byla dokonce členkou výboru Městského sdružení advokátů. V poradně č. 5 v Praze pak byla zapsána například Zdenka Ferbrová.

Co se týká mimopražských poraden, v Kutné Hoře na adrese náměstí odboje 58 v budově okresního soudu působila Edith Šolínová, v Karlových Varech na adrese Jaltská 4 Eliška Pešková, dále pak v Liberci Aegida Lukášová, v Brně Marie Blažková a Dobroslava Zavadilová, v Prostějově Jarmila Zapletalová a v Opavě Jaroslava Heřmanová. Za zmínku jistě stojí i předsedkyně Krajského sdružení advokátů v Hradci Králové v Mostecké ulici 290, Olga Mušecová a jako členka výboru zde působila Anna Leděčová, také vedoucí Advokátní poradny v Hradci Králové. Také na území Slovenska se objevují advokátky mnohem častěji, jako příklad bych uvedla Soňu Kližanovou zapsanou v Advokátní poradně v Trenčíně a v Advokátní poradně v Košicích působila jako jedna z 21 advokátů Alžběta Halászová-Starková.

⁹³ Tamtéž, s. 114.

4. Ženy v právnických profesích v období normalizace v ČSSR (1968–1989)

Během období normalizace v Československu, které trvalo v letech 1968–1989, bylo postavení žen v právnických profesích významně ovlivněno politickým režimem a společenskými změnami. Normalizace následovala po invazi vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 a přinesla s sebou období politického útlaku, omezení svobodného projevu a návratu k ideologii komunistického režimu. Toto období, které trvalo až do roku 1989, bylo charakterizováno obnovením autoritářského režimu po vojenské invazi vojsk. To mělo zásadní dopad na celou společnost a také na ženy v právnických profesích.

Vstup vojsk Varšavské smlouvy⁹⁴ v roce 1968 a následný nástup Gustava Husáka k moci znamenalo pro naši zem zejména zpřísnění cenzury Komunistickou stranou Československa. Nejen díky tomu přišly zprávy o působení žen v disentu ze zahraničí až po roce 1989. Tehdejší disidentky samy o této činnosti nehovořily. Zastávaly neviditelnou, zato velmi podstatnou práci sestávající se například z opisování a distribuce textů⁹⁵.

V rámci tohoto režimu byly ženy v právnických profesích často konfrontovány s omezenými možnostmi rozvoje a diskriminací. Komunistický režim preferoval mužské profesní role a upřednostňoval patriarchální struktury. To se projevilo i ve snaze o omezení rovnoprávnosti žen v profesním životě. Právničky tak musely čelit různým obtížím, včetně politického tlaku, nemožnosti svobodného vyjadřování a omezení přístupu k vyšším pozicím a profesním příležitostem. Mnoho žen bylo vyhazováno z profesních postů kvůli svým politickým názorům nebo odmítání přizpůsobit se komunistické ideologii.

Je důležité poznamenat, že v období normalizace byly možnosti pro ženy v právnických profesích silně ovlivněny politickými faktory a omezeními režimu. Přesto některé ženy právničky dokázaly překonat těžkosti a uplatnit své právní znalosti a dovednosti v ochraně lidských práv a zájmů společnosti. Některé právničky se angažovaly v obhajobě politicky pronásledovaných, poskytovaly právní pomoc disidentům a stály na obraně základních svobod.

Od 60. let 20. století probíhala ve světě tzv. druhá vlna feminismu, zejména ve faktické rovině. V Československu bylo považováno emancipační hnutí z pohledu totalitního režimu

⁹⁴ Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci neboli Varšavská smlouva byl vojenský pakt osmi zemí východního bloku.

⁹⁵ ŠIKLOVÁ, Jiřina. *Podíl českých žen na samizdatu a v disentu v Československu v období tzv. normalizace v letech 1969–1989*. AV ČR - Akademie věd České republiky - Sociologický ústav. 2008, roč. 9, č. 1/2008, s.39.

za ukončené⁹⁶. Eva Kantůrková, mluvčí Charty 77, situaci ve své knize s názvem *Sešli jsme se* v této knize popisuje takto: „Feminismus byl z naší společnosti vymýcen jeho bezohledným převrácením v novou podobu zotročení ženy – její vnucenou zaměstnanost. Takže jestli žena v Československu o cosí pro sebe usiluje, pak spíše o své nedeformované ženské lidství, než o své uplatnění.“⁹⁷

4.1. Charta 77

Jedním ze stěžejních dokumentů této doby byla petice podepsaná v prosinci 1976 a zveřejněná v lednu 1977 v Československu známá jako Charta 77. Jednalo se o iniciativu intelektuálů a občanů, kteří jejím prostřednictvím vyjadřovali nesouhlas s porušováním lidských práv a občanských svobod ze strany komunistického režimu. Kritika se týkala například omezování svobody projevu, shromažďování a pohybu, ale také porušování práva na spravedlivý soudní proces a zacházení s politickými vězni⁹⁸.

Sice signatárky Charty 77 tvoří pouze jednu třetinu celku, je to ale nejspíše proto, že se partneri dohodli, aby alespoň jeden z nich v případě nejhoršího zůstal na svobodě a staral se o potomky. Jednou z těch odvážných byla například právnička Gertruda Sekaninová-Čákrťová⁹⁹.

4.1.1. Gertruda Sekaninová-Čákrťová

Narodila se v Maďarsku roku 1908 do židovské rodiny rodičům Richardovi a Alžbětě pod jménem Gertruda Stiassna. Nejprve studovala německé gymnázium v Jihlavě, ale po otcově smrti se přestěhovala za matkou do Havlíčkova Brodu, kde dostudovala reálné gymnázium. V roce 1927 nastoupila do studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, kterou dokončila dne 15. dubna 1932¹⁰⁰. V roce 1929 se také stala členkou Kostufry – Komunistické studentské frakce¹⁰¹.

Po dokončení vysoké školy koncipovala v advokátní kanceláři Ivana Sekaniny, který se stal později jejím manželem. Toho bohužel potkal smutný osud. Při tzv. bulharském procesu

⁹⁶ JECHOVÁ, Květa. *Postavení žen v Československu v období normalizace*. In: *Česká společnost v 70. a 80. letech: sociální a ekonomické aspekty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012. ISBN 978-80-7285-162-1, s. 225-232.

⁹⁷ KANTŮRKOVÁ, Eva. *Sešli jsme se v této knize*, Praha 1991, ISBN 80-900955-0-X, s. 193.

⁹⁸ CÍSAŘOVSKÁ, Blanka, PREČAN, Vilém. *Charta 77: dokumenty 1977–1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i., 2007. Svazek 1 (dokumenty 1977–1983), ISBN 978-80-7285-085-3, s. 70.

⁹⁹ Charta 77. In: *Libri prohibiti* [online]. [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: <https://www.libpro.cz/charta77-podpisy/>.

¹⁰⁰ Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 8, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VIII. (1931–1934), s. 3582.

¹⁰¹ Jednalo se o spolek bohatých továrnických dětí, jejichž rodiče se dali na stranu komunismu.

hájl obžalované z údajného zapálení německého Říšského sněmu, proto byl hned po vzniku Protektorátu Čechy a Morava zatčen a o rok později, v roce 1940, zemřel v koncentračním táboře Sachsenhausen. Po manželově smrti se Gertruda snažila otevřít si vlastní advokátní praxi, ale to se jí nepodařilo. Jako židovka a komunistka měla těžké postavení. V roce 1942 byla také zatčena a prošla postupně koncentračními tábory v Terezíně, Osvětimi a Gross-Rosen. Povedlo se jí přežít pochod smrti, když se s pár ženami schovala do stohu slámy. Díky svým dřívějším kontaktům a tvrdé práci se v roce 1946 stala poslankyní, referentkou a diplomantkou při ministerstvu zahraničí. Také se v této době seznámila se svým druhým manželem, taktéž právníkem, Kazimírem Čakrtem, se kterým měla ve svých 40 letech prvního potomka. Bohužel i druhý manžel brzy zemřel a Gertruda byla přeřazena na ministerstvo školství, kde působila jako vedoucí odboru pro věci legislativní a právní. Ačkoliv to znamenalo značný kariérní sestup, znovu se nevzdala a v roce 1964 se stala poslankyní Národního shromáždění a členkou zahraničního výboru¹⁰². Jako poslankyně například podpořila návrh zákona, který vylučuje promlčení válečných zločinů spáchaných během druhé světové války, zasadila se o zrušení cenzury nebo podpořila rehabilitaci nezákonně perzekuovaných osob¹⁰³.

Gertruda neuznávala okupaci varšavských vojsk v srpnu 1968, o čemž svědčí i její výrok na Národním shromáždění: „Navrhuji, aby Národní shromáždění přijalo toto usnesení: Národní shromáždění žádá vládu, aby v brzké době zahájila se Sovětským svazem jednání o úplném odchodu sovětských vojsk z československého území.“¹⁰⁴, ten ale nebyl přijat. Nejen za tento postoj byla předvolána zvláštní komisí ústředního výboru KSČ, aby před ní vysvětlila své postoje. Jelikož na zasedání pouze zopakovala své názory a pohrdání invází vojsk Varšavské smlouvy, byla tak zbavena svého poslaneckého mandátu a vyloučena z komunistické strany¹⁰⁵.

Ke konci života se připojila k československému disentu. Vedle toho, že byla jednou z prvních signatářek Charty 77, byla také navrhována na její mluvčí. Stala se zakládající členkou Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných¹⁰⁶, podepsala manifest Sto let českého socialismu, který upozorňoval na vzdálení se KSČ od původních ideálů socialismu a v neposlední řadě zorganizovala petici s názvem Trest smrti je jedna z nejtemnějších skvrn

¹⁰² KOPEČEK, Martin. *Gertruda Sekaninová-Čakrtová. Biografický portrét osobnosti československého veřejného života*. Praha, 2013. 136 s. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Vedoucí práce Michal Pullmann, s. 58.

¹⁰³ Zápis z jednání národního shromáždění dne 25. června 1968.

¹⁰⁴ Zápis z jednání Národního shromáždění dne 18. října 1968.

¹⁰⁵ KANTŮRKOVÁ, Eva. *Sešli jsme se v této knize*, Praha 1991, ISBN 80-900955-0-X, s. 61-72.

¹⁰⁶ Výbor byl založen roku 1978 a jeho cílem bylo sledování a zveřejňování případů politických vězňů, kteří byli souzeni v rozporu s mezinárodními úmluvami a československými zákony.

na tváři našeho věku, která požadovala zrušení trestu smrti. Petice byla bohužel neúspěšná. Závěr svého života prožila v Polné na Jihlavsku, kde zemřela roku 1986¹⁰⁷.

4.2. Ženy v exilu

Důvodů emigrace československých občanů bylo v této době hned několik. Vedle zcela očividných, jako je nesouhlas s totalitním režimem, zde byly i další jako například nedostatek atraktivních pracovních a studijních nabídek (viz např. kapitola 3.2. Výkon právnických povolání v komunismu).

Ženy z Československa přijížděly do exilu v různých zemích, včetně západního Německa, Francie, Spojeného království, USA a dalších. Mnohé z nich byly aktivistky, intelektuálky, spisovatelky, novinářky a umělkyně, které využívaly své schopnosti a znalosti k šíření informací o situaci v Československu, nespravedlnostech a porušování lidských práv pod komunistickým režimem. Některé ženy v exilu se po roce 1989 vrátily zpět do Československa (později České republiky), aby přispěly k obnově demokracie a společnosti. Jejich úsilí a hlas byly důležité nejen během období normalizace, ale také v procesu obnovy demokracie a posilování občanské společnosti v Československu po pádu komunismu. Celkově vzato, ženy v exilu v letech 1968–1989 sehrály klíčovou roli při upozorňování na lidská práva, represi a nedemokratický režim v Československu. Jejich příběhy a úsilí přispěly k formování mezinárodního povědomí o situaci v zemi a k podpoře občanského odporu¹⁰⁸.

4.3. Ženské spolky a aktivity

V období normalizace sehrály ženské spolky a organizace významnou roli zejména v boji za lidská práva, demokracii a rovnost pohlaví. Tyto organizace se snažily vytvářet prostor pro diskusi, aktivismus a podporu mezi ženami, a to i přes represi a omezení komunistického režimu.

Celkově vzato, ženské spolky a organizace v letech 1968–1989 sehrály důležitou roli při posilování solidarity mezi ženami, šíření informací a boji za rovnoprávnost a demokracii.

¹⁰⁷ KOPEČEK, Martin. *Gertruda Sekaninová-Čakrtová. Biografický portrét osobnosti československého veřejného života*. Praha, 2013. 136 s. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Vedoucí práce Michal Pullmann, s. 119-121.

¹⁰⁸ ŠIKLOVÁ, Jiřina. *Podíl českých žen na samizdatu a v disentu v Československu v období tzv. normalizace v letech 1969–1989*. AV ČR – Akademie věd České republiky - Sociologický ústav. 2008, roč. 9, č. 1/2008, s. 41.

I přes omezení režimu se tyto aktivity staly důležitým prvkem v procesu obnovy demokracie po pádu komunismu v roce 1989.

4.3.1. Československý svaz žen

Československý svaz žen (dále také „ČSSŽ“) vznikl sloučením několika organizací v roce 1950. Jeho kompetence ale byly velmi omezené a všechna rozhodnutí podléhala schvalovacímu procesu komunistického režimu. V červenci roku 1967 v Praze došlo k jeho reorganizaci¹⁰⁹. Působil jako dobrovolná ženská organizace a byl placen ze státního rozpočtu. Nebyla zde teda žádná povinnost členského vkladu¹¹⁰. Jednalo se o levicový spolek, který se již na základě stanov otevřeně hlásil k marxismu-leninismu¹¹¹.

Mezi hlavní zdroje příjmu patřilo například vydávání časopisu *Vlasta*. Tento kultovní časopis vychází od roku 1947 dodnes a za tyto roky prošel spoustou proměn. Jako první ho začala publikovat Rada československých žen v čele s významnou právničkou a jeho předsedkyní Miladou Horákovou. O 3 roky později přešel pod výše zmíněný ČSSZ, který vedle tohoto vydával i další periodika jako například *Praktická žena* nebo *Žena a móda*¹¹².

4.3.2. Mezinárodní demokratická federace žen

Vznik této organizace se datuje k roku 1945 a aktivně vystupoval proti fašismu a na obranu politických a společenských práv žen. Tento spolek se zasadil například o vyhlášení roku 1975 jako Mezinárodního roku ženy. Došlo k tomu na konferenci OSN o ženách v Mexico City. Zde byl také vůbec poprvé přijat Světový plán akcí pro rozvoj ženy¹¹³. K této

¹⁰⁹ NA ČR, fond ÚV ČSST, karton 13, Návrh technicko-organizačního zajištění sjezdu Československého svazu žen ve dnech 5. – 7. července 1967.

¹¹⁰ NEČASOVÁ, Denisa. *Organizace žen v letech 1948–1989 v historické perspektivě*. In: HAVELKOVÁ, Hana; OATES-INDRUCHOVÁ, Libora. *Vyvláštěný hlas. Proměny genderové kultury české společnosti 1948–1989*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2015, s. 169–206. POST, 14. ISBN 978-80-7419-096-4, s. 169.

¹¹¹ NA ČR, fond ÚV ČSST, karton 22, Stanovy Československého svazu žen, schváleny 7. července 1967.

¹¹² KOVAŘÍKOVÁ, Blanka. *Z historie ženského časopisu Vlasta* [online]. [cit. 2021-07-26]. Dostupné z: <http://www.bkovarikova.cz/texty/zajimavosti/z-historie-zenskeho-casopisu-vlasta.htm>.

¹¹³ ŠIKLOVÁ, Jiřina. *Podíl českých žen na samizdatu a v disentu v Československu v období tzv. normalizace v letech 1969–1989*. AV ČR – Akademie věd České republiky - Sociologický ústav. 2008, roč. 9, č. 1/2008, s. 41.

akci se připojil i výše zmíněný ČSSZ, který pro komunikaci s Mezinárodní demokratickou federací žen zřídil speciální Výbor československých žen¹¹⁴.

4.4. Advokátky v praxi

I v tomto období podobně jako tomu bylo v letech 1948-1968 působili na území celé republiky advokátní poradny. V čele hierarchie bylo Ústředí české advokacie, které sídlilo na Národní třídě 16 v Praze. Dle seznamu advokátů v archivu České advokátní komory z roku 1989 můžeme zjistit, že i zde najdeme některé zástupkyně z řad advokátek. Byla jí například Šárka Kahánková jako místopředsedkyně, náhradnice výboru Kateřina Vodičková, členky revizní komise Marie Bordovská a Hana Sojáková a členky kárné komise Eva Hodějovská, Jaroslava Pavlíčková a Marta Ustrnulová. V Městském sdružení advokátů se sídlem v domě Chicago na adrese Národní 32 působily další advokátky jako členky výboru – Jarmila Bartošová a Eliška Kadlecová. Velmi zřídka dosahovaly ženy vyšších pozic. Výjimku tvořila například Libuše Svobodová, která byla vedoucí Advokátní poradny č. 2 v Praze na adrese Ječná 29. Mezi advokátky této poradny patřila Eva Bednářová, Věra Čermáková, Alexandra Hráská, Milena Neuzilová a Irena Šestková. V Advokátní poradně č. 3 v Praze působily Zuzana Hudečková, Eliška Plzáková, Jana Štěpánová, Marta Beránková, Eliška Marková nebo Hana Sojáková.

V mimopražských poradnách byly vedeny například Věra Ottlová v Benešově, Jana Ljubičová ve Vlašimi, v Kladně jako vedoucí advokátka Jaroslava Skleničková, dále jako advokátky Blanka Benešová, Milada Cidlinská a Růžena Jansová. Krajské sdružení advokátů v Českých Budějovicích mělo ve svých řadách také ženy – jako členku výboru Jaroslavu Pavlíčkovou z Advokátní poradny v Táboře a Evu Nýdlovou z Advokátní poradny v Českých Budějovicích jako náhradní členku výboru. Ve Svitavách byla vedoucí advokátkou Jana Sabová, v Třebíči zase Božena Kopecká a Advokátní poradna v Brně dokonce evidovala ve své působnosti k roku 1989 50 % žen (celkový počet 20 advokátů).

Seznam advokátů k roku 1989 uložený v knihovně České advokátní komory skýtá jistý vhled do genderového obsazení advokacie i na Slovensku. Ústredie slovenskej advokácie se sídlem Leningradská 7, v Bratislavě mělo také určité ženské zastoupení ve svém vedení. Byly jimi například členka výboru Helena Buzgóová, náhradnice výboru Edita Ravluková, členky revizní komise Viera Čápová a Elena Praženková a členka kárné komise Anna

¹¹⁴ JECHOVÁ, Květa. *Cesta k emancipaci. Postavení ženy v české společnosti 20. století. Pokus o vymezení problému.* In: *Pět studií k dějinám české společnosti.* Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., 2008, s. 87.

Vólgyfyová. V Advokátní poradně č. 2 v Bratislavě pak působila jako vedoucí advokátka Eva Bušová, jako advokátka Knita Besedličová a Alžběta Štrpková a jako koncipientky Tatiana Daňová a Alena Chvojková. Vedoucí advokátkou poradny č. 3 v Bratislavě byla Edita Ravluková, jako advokátky zde působily například Vladimíra Danková nebo Ivana Gregorová. Advokátní poradnu v Bardejově vedla Jana Švantnerová. Krajské sdružení advokátov v Košiciach na adrese Štúrova 20, Košice mělo ve svém vedení pouze jednu ženu, a to náhradní členku výboru Danici Holkovou.

5. Komparace emancipace žen v právnických profesích: analýza a srovnání let 1918–1938 s lety 1948–1989

Emancipace žen v právních profesích je dlouhým a klíčovým procesem, který ovlivnil a stále ovlivňuje rovnost pohlaví a ženskou participaci ve společnosti. Tato analýza se zaměřuje na dvě zásadní období v historii moderního Československa, konkrétně roky 1918–1938 a 1948–1989. Během těchto dvou ér probíhal dramatický společenský vývoj, který ovlivnil postavení žen v právních profesích. Cílem této studie je porovnat, jak se emancipace žen v těchto dvou obdobích lišila a jaké faktory na ni měly největší vliv. Díky historické analýze těchto dvou období můžeme lépe porozumět vývoji emancipace žen v právních profesích a získat vhled do toho, jaké vlivy formovaly ženské úsilí vstoupit do tohoto dříve ryze muži dominovaného odvětví.

Po vzniku Československa v roce 1918 získaly ženy volební právo a mnoho dalších občanských práv, ale účast žen v právních profesích zůstávala omezená. Ženy se v období první republiky začaly čím dál tím víc stávat členkami různých intelektuálních skupin a spolků. Přestože se objevily první ženy v právnickém vzdělání, jejich přístup k profesionálním kariérám byl značně omezen. Zákonodárství a společenské normy přispívaly k genderovým stereotypům, které ženám bránily v dosažení úspěchu v tomto odvětví.

Ve 20. letech 20. století byl počet žen na právnických fakultách stále malý. Ženy musely překonávat předsudky a společenská očekávání, aby získaly právníké vzdělání. Navzdory obtížím však některé odvážné ženy studovaly práva, i když měly do budoucna jen omezené možnosti kariérního postupu. Vysoké pozice v advokacii, soudnictví a dalších právnických profesích byly téměř výhradně obsazovány muži. Snahy o zrovnoprávnění se ale v tomto období začaly pořad víc a víc objevovat. Příkladem toho může být například Košický vládní program vydaný v dubnu 1945 ve kterém stojí: „...bude provedeno důsledné zrovnoprávnění žen, ve všech oblastech politického, hospodářského a kulturního života. Zrovnoprávněním mají býti odčiněny všechny křivdy po léta páchané na ženách a zároveň má být oceněním jejich zásluh za osvobození v šesti letech války.“¹¹⁵

I přes to, že ženy mohly studovat na právnických fakultách, k roku 1931 působilo 7 žen jako advokátek vykonávající advokátní praxi a 58 kandidátek advokacie¹¹⁶, což při celkovém

¹¹⁵ Dana MUSILOVÁ, *Proměny všedního života žen po druhé světové válce*, in: Jana MACHAČOVÁ – Jiří MATĚJČEK (edd.), *Studie k sociálním dějinám 6*, Kutná Hora – Praha – Opava 2001, s. 214-225 a 216

¹¹⁶ KRÁL, Václav. *Ženy v advokacii*. Bulletin advokacie, 1/2003, 2003, s. 88.

počtu 2993 advokátů¹¹⁷, tvoří zastoupení zhruba 2 %. Do roku 1938 se počet zmenšil a působilo na území Československa něco přes 50 žen v advokacii. K těm úplně prvním patří již několikrát zmíněná Anděla Kozáková-Jírová, která se stala také první notářkou. První advokátkou se stala Matylda Mocová-Wíchová roku 1929¹¹⁸.

S příchodem komunistického režimu v roce 1948 prošla společnost v Československu výraznou transformací, což ovlivnilo i emancipaci žen v právních profesích. Komunistický režim oficiálně deklaroval rovnost mezi muži a ženami. Tato politika nepřímo podporovala větší účast žen v právních profesích, a tak se zvýšil počet žen na právnických fakultách a v různých právnických institucích. Pro srovnání v roce 1948 tak bylo zapsáno 1917 advokátů (srov. v roce 1947 zapsáno 2103 advokátů) z čehož ženy tvořily přibližně 3 % (61 advokátek)¹¹⁹. Ke konci roku 1970 bylo sice pouze 584 advokátů z toho však bylo 79 žen, tj. zhruba 13 %¹²⁰. Navzdory tomu, že procentuální zastoupení žen vzrostlo, pořád se jednalo o mužskou profesi. Zejména proto, že společnost viděla ženy hlavně jako matky, kladla na ně vysoké nároky, co se týká produkce potomků a samotný výkon právnického povolání a kariéerní dráha vyžadovala hodně úsilí a času.

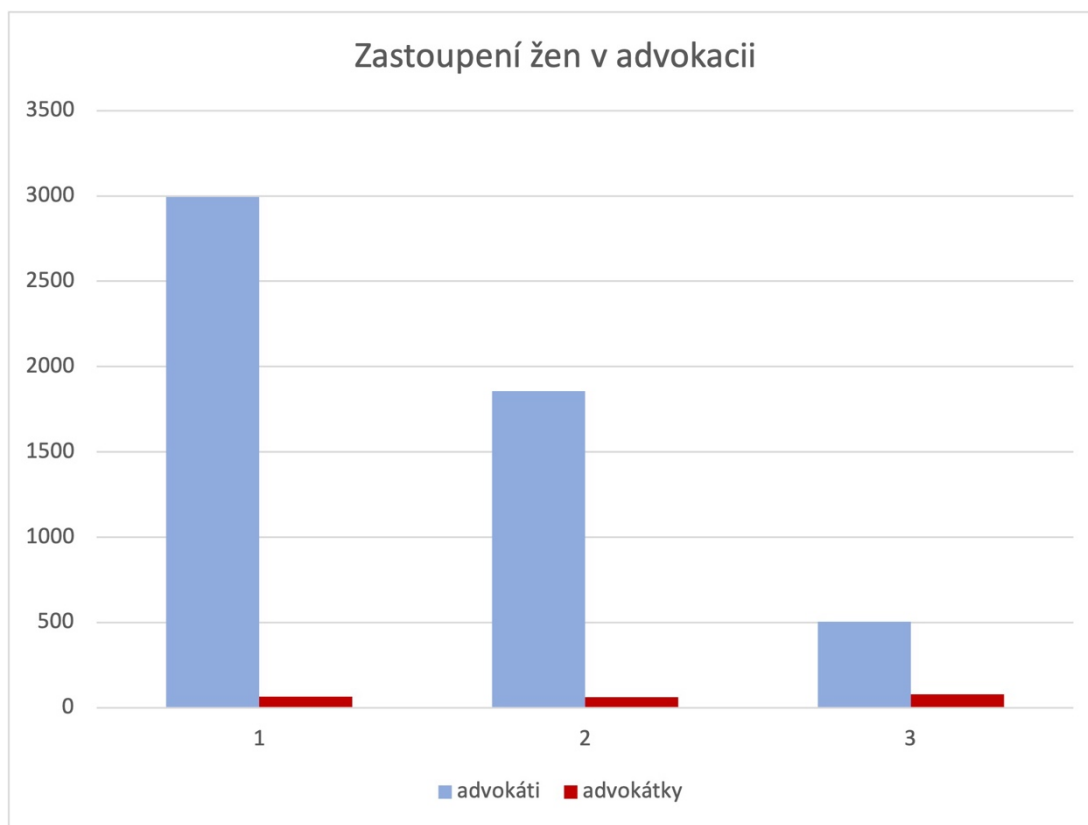
Obě období přinesla určitý pokrok v emancipaci žen v právních profesích, ale zcela odlišnými způsoby. V letech 1918–1938 byly ženy konfrontovány s tradičními genderovými stereotypy a omezeními, která brzdila jejich úspěch v právních profesích. Naopak v období 1948–1989, i když s režimem spojená politika přinesla jistou formu rovnosti, nesla také omezení související s totalitním režimem. V letech 1918–1938 bylo mnohem obtížnější získat právnické vzdělání a prosadit se v právním prostředí. Ve srovnání s tím v období 1948–1989 měly ženy větší přístup k právnickému vzdělání a měly větší možnost uplatnit se v právních profesích. Srovnání období 1918–1938 a 1948–1989 poukazuje mimo jiné také na to, jaké důležité faktory mohou ovlivnit ženskou emancipaci. Mezi tyto faktory můžeme zařadit politické změny, legislativní reformy, společenské normy, ekonomický vývoj a vzdělávací možnosti. Změny v těchto oblastech mohou mít zásadní dopad na účast žen v právních profesích.

¹¹⁷ Poslanecká sněmovna Parlamentu české republiky, digitální archiv 1927-1935, tisk 568, část 10 [online]. [cit. 2023-06-12]. Dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/se/tisky/t0568_10.htm>.

¹¹⁸ KRÁL, Václav. *Ženy v advokacii*. Bulletin advokacie, 1/2003, 2003, s. 88.

¹¹⁹ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1948.

¹²⁰ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1970.

Pro lepší představu jsem vyhotovila graf z dat získaných při psaní této práce. Pod bodem č. 1 je statistika k roku 1931, sloupec č. 2 je odraz k roku 1948 a sloupec č. 3 je k roku 1970. Z grafu lze vyčíst jedna pozitivní informace, a to zejména to, že počet žen se nijak nemění v závislosti na počtu mužů v advokacii a pořád se drží kolem 60-80 žen a má vzestupnou tendenci.

6. Ženy právničky a jejich profesní uplatnění v letech 1918–1989 v plzeňském regionu

6.1. Období 1918-1938

Na území plzeňského regionu působil Pracovní odbor ŽNR v Plzni. Jeho založení se datuje k roku 1924 a jeho cíle byly shodné se stanovami ŽNR. Zároveň měl sledovat jednotlivé prvky na daném území, které by mohly mít vliv na postavení žen¹²¹. Další z významných spolků na území Plzeňského kraje byl Klub ŽNR, který spadal pod spolek ŽNR a vedle Plzně existoval ještě v 9 dalších velkých městech¹²². Hlavním cílem byla rovnoprávnost žen zaručená ústavou i se zřetelem na mateřskou povinnost¹²³.

V období let 1918–1939 v plzeňském regionu působilo několik významných a vůbec prvních právniček, které se prosazovaly v právnických profesích a ovlivňovaly právní a sociální prostředí své doby. Níže uvedené právničky jsou příkladem odvahy, profesionalismu a angažovanosti žen v právnických profesích v období mezi dvěma světovými válkami. Jejich úsilí a přínos vytvořily pevné základy pro další rozvoj a postup žen v právním prostředí. Co se týká notářství a soudnictví, v tomto období na Plzeňsku ženy nepůsobily. V seznamu notářů v Plzni v letech 1849–1931 se objevuje pouze 5 notářů a všichni jsou muži. Co se týká níže uvedených advokátek, jejich osobní spisy jsou uloženy na matrice České advokátní komory.

6.1.1. Anna Jisová

Anna Jisová se narodila 19. ledna 1905 v Plzni a po absolvování gymnázia v Písku nastoupila roku 1924 na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kterou dokončila dne 11. února 1936¹²⁴. Další informace o jejím zapsání do advokátní komory nejsou k dispozici.

¹²¹ Archiv města Plzně, fond Národní výbor, spolkové oddělení, Pracovní odbor Ženské národní rady v Plzni, kart. 115, inv. č. 1692. Oznámení policejnímu ředitelství v Plzni o ustavení Pracovního odboru Ženské národní rady v Plzni ze dne 1. 7. 1924.

¹²² Jednatelská zpráva Ženské národní rady za správní rok 1935, s. 3, *Ženská rada*, 1936, roč. 11, č. 3. Tištěná jednatelská zpráva vycházela jako příloha časopisu *Ženská rada* před konáním valné hromady.

¹²³ NA ČR, fond Ženská národní rada, kart. 1, sign. I/1, stanovы Ženské národní rady schválené ministerstvem vnitra 20.3:1934. Oddíl III. – Účel Ženské národní rady.

¹²⁴ Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 9, Matrika doktorů Univerzity Karlovy IX. (1934–1937), s. 4215.

6.1.2. Gertruda Riedlová

Dne 2. srpna 1902 se v Plzni Adolfovi a Emě Riedlovým narodila další z prvních právniček. Její otec vykonával advokacii, proto možná i ona vystudovala Německou univerzitu v Praze, kde byla zapsaná Gertrud Riedl od roku 1920 a promovala 18. května 1925¹²⁵. Zapsaná byla do seznamu advokátů dne 1. ledna 1931 pod číslem 895 jako advokátka působící v Plzni¹²⁶.

6.1.3. Jana Košáková

Tato právnička se narodila 22. září 1907 manželům a plzeňským lékařům Josefovi a Zdence. Do studií na Právnické fakultě Univerzity Karlovy nastoupila v roce 1932 a promovala 30. května 1936¹²⁷. Další informace o jejím zapsání do advokátní komory nejsou k dispozici.

6.1.4. Jarmila Mašková

Jarmila Mašková se narodila v Klatovech 18. března 1895. Její otec byl advokát Václav Mašek a matka Filipa Mašková. Absolvovala dívčí gymnázium Elišky Krásnohorské v Praze a následně šla ve šlépějích svého otce a nastoupila roku 1922 na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde promovala 30. května 1927¹²⁸. Do seznamu advokátů byla zapsána roku 1936 pod č. 45885, kancelář měla na adrese Újezd 26¹²⁹.

6.1.5. Josefa Ladíková

Manželům Ladíkovým se dcera Josefa narodila dne 19. března 1900 v Plzni. Do studia práv na Právnické fakultě Univerzity Karlovy nastoupila v zimním semestru 1921/1922¹³⁰ a promovala v roce 1927¹³¹. Do jmenného seznamu advokátů byla zapsána až 4. června 1934, pod číslem 1666 a evidována až do roku 1944, pak již advokátní praxi nevykonávala¹³².

¹²⁵ Matriky Německé univerzity v Praze, inv. č. 4, Matrika doktorů Německé univerzity v Praze (1924–1931), s. 35.

¹²⁶ Archív České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1937, s. 66.

¹²⁷ Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 9, Matrika doktorů Univerzity Karlovy IX. (1934–1937), s. 4269.

¹²⁸ Matriky Univerzity Karlovy, inv. Č. 6, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VI. (1924–1927), s. 2797.

¹²⁹ Archív České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1937, s. 21.

¹³⁰ Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Knihy zkušebních protokolů státních zkušebních komisí, inv. č. 8, Právněhistorická státní zkušební komise při Univerzitě Karlově (1923–1925), s. 72.

¹³¹ Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 6, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VI. (1924–1927), s. 2752.

¹³² Archív České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1937, s. 66.

6.1.6. Milada Leistnerová-Blanková

Tato plzeňská advokátka se narodila dne 26. prosince 1908 v Žatci manželům Emanuelovi a Emě Leistnerovým¹³³. Na studia Právnické fakulty Univerzity Karlovy nastoupila v zimním semestru 1927/1928 po maturitě na gymnáziu v Plzni a promovala v roce 1932¹³⁴. Do seznamu advokátů byla zapsána roku 1944, jako advokátka působící v Plzni pod číslem 2112¹³⁵. Společnou domácnost vedla se svým manželem, též advokátem JUDr. Richardem Blankem, který byl později jmenován veřejným žalobcem, konkrétně hned na ustanovující schůzi Mimořádného lidového soudu v Plzni dne 24. července 1945¹³⁶.

6.1.7. Máří Magdalena Bezděková

Narodila se 14. května 1910 v Plzni manželům Josefovi a Anně. Její otec bohužel zemřel dříve než nastoupila po gymnáziu v roce 1928 na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde promovala 24. listopadu 1933¹³⁷. Další informace o jejím zapsání do advokátní komory nejsou k dispozici.

6.1.8. Vlasta Faltová - Šimáková

Ačkoliv se tato advokátka narodila v Ústeckém kraji, konkrétně v Jirkově dne 16. dubna 1904 manželům Františkovi a Marii, svoji advokátní praxi vykonávala na území Plzeňského kraje. Po dokončení studia na gymnáziu v Rokycanech nastoupila do studia práv na Právnické fakultě Univerzity Karlovy rok po výše zmíněné Josefe Ladíkové, tj. v zimním semestru 1922/1923, ale promovala ve stejném roce – 1927¹³⁸. Do seznamu byla Advokátní komorou zapsána dne 4. ledna 1932 pod číslem 21¹³⁹.

¹³³ Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 8, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VIII. (1931–1934), s. 3587.

¹³⁴ Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Knihy zkušebních protokolů státních zkušebních komisí, inv. č. 12, Právněhistorická státní zkušební komise při Univerzitě Karlově (1929-1930), s. 104.

¹³⁵ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1944, s. 60.

¹³⁶ SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 32,49,86/45.

¹³⁷ Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 8, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VIII. (1931–1934), s. 3834.

¹³⁸ Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 6, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VI. (1924–1927), s. 2738.

¹³⁹ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1934, s. 52.

6.2. Období 1939–1948

V období let 1939–1945 působilo v plzeňském regionu několik právniček, které se snažily vykonávat svou práci a zůstaly věrné svému povolání i v obtížných podmínkách okupace. I přes tyto obtíže existovaly ženy právničky, které se odvážily pokračovat ve své práci a zůstaly věrné svému povolání. Byly to často silné osobnosti, které se nebály riskovat a bránily spravedlnost. Některé se angažovaly v odbojovém hnutí a poskytovaly právní pomoc pronásledovaným a znevýhodněným jedincům.

Přesné počty a jména žen právniček působících v protektorátu je často obtížné zjistit, protože mnoho dokumentů bylo ztraceno nebo zničeno během války. Avšak existují příběhy jednotlivých žen, které se zachovaly a mohou nám poskytnout vhled do toho, jak se ženy v právnických profesích snažily přežít a bojovat za své ideály i v této temné době.

6.2.1. Theolinda Fifková

Theolinda se narodila 30. července 1915 v Klatovech rodičům Janovi a Filipíně. V Klatovech také vystudovala gymnázium a do studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy nastoupila v zimním semestru 1934/1935 a promovala 23. června 1939¹⁴⁰. Byla zapsána do seznamu advokátů v roce 1948 jako advokátka působící v Klatovech pod číslem č. 63¹⁴¹. Společnou domácnost vedla také s advokátem, konkrétně se Zenem Fifkem, který byl do seznamu advokátů zapsán roku 1936, jako advokát v Klatovech¹⁴² a k roku 1966 působil v Klatovské advokátní poradně, která sídlila v budově soudu. Byl zde jako jediný advokát spolu s vedoucím poradny Václavem Polákem¹⁴³. Podobně jako to bylo v případě advokátky Milady Leistnerové-Blankové, i manžel Theolindy Fifkové se stal veřejným žalobcem, ten ale v této funkci působil u retribučního soudu v Klatovech a byl jmenován z pověření vlády dne 20. října 1945¹⁴⁴.

6.2.2. Anna Vítková

Zapsána do seznamu advokátů v roce 1940, jako advokátka působící v Blovicích, pod číslem 2¹⁴⁵.

¹⁴⁰ Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 10, Matrika doktorů Univerzity Karlovy X. (1937–1939), s. 4840.

¹⁴¹ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1948, s. 25.

¹⁴² Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1937, s. 65.

¹⁴³ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1966, s. 21.

¹⁴⁴ SOA Plzeň, fond MLS Klatovy, Kart. 53, pres 46/1945.

¹⁴⁵ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1944, s. 23.

6.2.3. Marie Šulcová

Marie Šulcová se narodila rodičům Václavovi a Marii dne 21. července 1912 v Plzni na Skvrňanech. Po dokončení gymnázia nastoupila na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v zimním semestru 1932/1933 a promovala dne 5. června 1937¹⁴⁶. Zapsaná byla do seznamu advokátů v roce 1944 jako advokátka působící v Plzni pod číslem 314¹⁴⁷.

6.3. Období 1948–1968

Advokátů v tomto období na území plzeňského regionu bylo vskutku poskrovnu. K roku 1957 je evidováno v seznamu advokátních poraden v kraji Plzeň pouze 26 advokátů, z čehož žádná žena¹⁴⁸. Totéž nalezneme v seznamu advokátů v ČSSR k roku 1964, kde pod Krajským sdružením advokátů v Plzni není evidována žádná žena v advokátních poradnách s jedinou výjimkou. Tuto výjimku tvoří Dr. Eliška Pešková působící v advokátní poradně v Karlových Varech na adrese Jaltská 4, která v tomto období spadá pod Plzeňské sdružení¹⁴⁹.

Většina žen se vlivem komunistické ideologie dostala pouze na nižší pracovní příčky, jako byla například Anna Kočvarová, která působila v Krajském sdružení advokátů Plzeň jako kancelářská pracovnice¹⁵⁰. Obdobně na tom byla například Jarmila Lišková, která nastoupila 15. června 1958 a Libuše Burdová nastoupivší 1. července 1958, obě jako kancelářské zaměstnankyně státního notářství Plzeň¹⁵¹.

6.4. Období 1968–1989

V Plzeňském kraji došlo v tomto období mimo jiné ke splynutí advokacie s kulturou. V rámci Československého rozhlasu v Plzni byl od roku 1982 každou třetí sobotu v měsíci zařazen do vysílání pořad s názvem „Vyšetřováním se zjistilo“. Pořad byl založen na zpracování skutečných případů ze západočeské justice, které pak ve formě rozhlasové hry přednesli herci z divadla J. K. Tyla v Plzni. Nejprve se přednášely případy pouze z oblasti

¹⁴⁶ Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 10, Matrika doktorů Univerzity Karlovy X. (1937–1939), s. 4463.

¹⁴⁷ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1948, s. 29.

¹⁴⁸ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátních poraden v republice Československé, ČAK, Praha 1957, s. 27.

¹⁴⁹ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1964, s. 20.

¹⁵⁰ Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1948, s. 29.

¹⁵¹ SOA Plzeň, fond MLS Klatovy, Kart. 53, pres 46/1945.

trestního práva, zhruba od roku 1986 i z práva občanského, rodinného a pracovního. Advokáti z tohoto západočeského kraje tak mohli přispět svými zajímavými kauzami, samozřejmě při zachování zásady mlčenlivosti¹⁵².

6.4.1. Advokátky

6.4.1.1. Julie Šindelářová

Julie Šindelářová je stále působící advokátkou, zapsanou pod ev. č. ČAK 594. Působí v Plzni v kanceláři na adrese Mikulášská 455/9 a zaměřuje se zejména na občanské, obchodní a pracovní právo, rozvody a společné jmění manželů¹⁵³.

Mimo to, že byla a stále je velmi pracovitou advokátkou, byla také v roce 1986 předsedkyní Českého svazu žen a členkou pracovně-právní komise městské odborové rady¹⁵⁴, dále pak členka výboru Krajského sdružení advokátů (dále také „KSA“) v Plzni, směr. číslo ATS 019 se sídlem nám. Republiky 36155, zároveň byla později zvolena vedoucí Advokátní poradny v Plzni¹⁵⁶.

Dne 5. března 1986 byla na členské schůzi KSA zvolena členkou výboru KSA a delegátkou na V. konferenci Ústředí české advokacie (dále také „ÚČA“), kde po svém zvolení uvedla: „Předně mám pocit velké odpovědnosti vůči celé západočeské advokacii. Zároveň ale i radost z projevené důvěry. Jsem také ještě trochu překvapena. Ve sdružení jsem vykonávala funkci předsedkyně komise výchovy. Z této své činnosti vím, že se na úseku výchovy vykonalo nejen v KSA Plzeň, ale v celé české advokacii za poslední období mnoha, a to nejen ve výchově advokátních koncipientů. Jsem ráda, že budu moci přímo a bezprostředně na konferenci konfrontovat své zkušenosti s poznatky jiných krajů, se kterými se rozhodně na konferenci setkám...“¹⁵⁷

6.4.1.2. Eva Kabelková

Eva Kabelková je stále praktikující advokátka, zapsaná pod ev. č. ČAK 245. Právnickou fakultu Univerzity Karlovi v Praze ukončila v roce 1986, a 1. července téhož

¹⁵² SEDLÁČEK, Zdeněk. *Příklad hodný následování?* Informace ústředí české advokacie, Praha, 1986, In: Informace Ústředí české advokacie, č. 3–4/1986, s. 46–47.

¹⁵³ VYHLEDÁVÁNÍ ADVOKÁTŮ A KONCIPIENTŮ. *Česká advokátní komora* [online]. [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: <https://vyhledavac.cak.cz>.

¹⁵⁴ Informace ústředí české advokacie, Praha, 1986, č. 2/1986, s. 37.

¹⁵⁵ Archív České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1989, s. 29.

¹⁵⁶ Archív České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1989, s. 31–32.

¹⁵⁷ Informace ústředí české advokacie, Praha, 1986, č. 2/1986, s. 37–38.

roku byla zapsána jako advokátní koncipientka¹⁵⁸. Advokátní zkoušky složila roku 1988 a následně strávila několik let ve Francii, kde mimo jiné i absolvovala stáž od Pařížské advokátní komory. Nyní působí jako společník advokátní kanceláře AK Svejtkovský & Kabelková – advokáti s.r.o., která sídlí v Praze na adrese Holečkova 419/21 a ve své praxi se zaměřuje na obchodní a občanské právo. Zároveň vykonává praxi insolvenční správkyně a věnuje se publikační činnosti¹⁵⁹.

6.4.1.3. Jindřiška Weinigerová

Jindřiška Wenigerová byla advokátkou, která již svoji praxi nevykonává od 30. června 2006, kdy byla vyškrtnuta ze seznamu advokátů na svoji žádost, ale byla zapsána pod ev. č. ČAK 756¹⁶⁰. Advokátkou se stala dne 1. července 1990. Věnovala se také výuce na Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni na katedře občanského práva¹⁶¹.

6.4.1.4. Květa Prokopová

Květa Prokopová je také advokátkou, která svoji praxi již nevykonává. Zapsaná byla pod ev. č. ČAK 537 a svoji kancelář měla v Plzni na adrese Klatovská 138¹⁶².

6.4.2. Soudkyně

6.4.2.1. Vlasta Formánková

Tato významná právnička se narodila 26. července 1953 v Klatovech. Právnickou fakultu Univerzity Karlovy vystudovala roku 1977 a v témže roce nastoupila do Západočeských mlékáren jako právní referentka. O rok později složila rigorózní zkoušku a začala vykonávat justiční praxi u Krajského soudu v Plzni. Po složení justičních zkoušek byla dne 15. června 1979 zvolena soudkyní pro Okresní soud Plzeň-město. Nejprve se věnovala pouze sporům na úseku občanskoprávním, později pak na úseku trestním a následně se vrátila zpět na občanskoprávní spory. Od ledna 1990 byla pověřena řízením

¹⁵⁸ Informace ústředí české advokacie, Praha, 1986, č. 2/1986, s. 82.

¹⁵⁹ JUDr. Eva Kabelková. *Svejtkovský & Kabelková - advokáti s.r.o.* [online]. [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: https://www.aksvejtkovsky.cz/judr_kabelkova.htm.

¹⁶⁰ VYHLEDÁVÁNÍ ADVOKÁTŮ A KONCIPIENTŮ. *Česká advokátní komora* [online]. [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: <https://vyhledavac.cak.cz>.

¹⁶¹ *Věstník České advokátní komory*, č. 4/2006, 2006.

¹⁶² VYHLEDÁVÁNÍ ADVOKÁTŮ A KONCIPIENTŮ. *Česká advokátní komora* [online]. [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: <https://vyhledavac.cak.cz>.

Okresního soudu Plzeň-město a od roku 1992 působila na Krajském soudu v Plzni¹⁶³. V neposlední řadě bych chtěla zmínit, že byla dne 5. srpna 2005 prezidentem republiky, Václavem Klausem, jmenována soudkyní Ústavního soudu ČR. Po skončení mandátu se vrátila na Krajský soud v Plzni¹⁶⁴ a vyučuje na Právnické fakultě Západočeské univerzity.

6.4.3. Notářky

Notářství bylo stejně jako všechny ostatní nejen právnické profese podrobeny drobnohledu strany a totalitnímu režimu. Při bádání v archivu lze najít i kádrové profily notářů a jejich zaměstnanců. Státní oblastní archiv poskytuje k nahlédnutí i kroniku, ve které zaměstnanci popisovali významné události z pracovního i osobního života. Například zajímavý je zápis ze schůze dne 3. února 1978 byly přijaty do kolektivu státního notářství Plzeň-město promované doktorky práv Slepíčková, Koupšetová a Kuželková. Dne 19. listopadu 1979 bylo uděleno tomuto kolektivu ocenění „Brigáda socialistické práce“ za velmi dobré pracovní výsledky, a to i přes stále narůstající agendu¹⁶⁵.

Přehled o obsazení státních notářství v ČSSR k 1. únoru 1978:

6.4.3.1. Libuše Kučerová

Za doby státního notářství byl zřízen specializovaný notářský senát při Nejvyšším soudu, jehož předsedkyní byla právě Libuše Kučerová¹⁶⁶.

6.4.3.2. Eva Sladká

Narozena 23. prosince 1940, v roce 1978 působila jako notářka na Státním notářství Plzeň-jih. Později byla jmenována předsedkyní senátu Krajského soudu v Plzni¹⁶⁷.

6.4.3.3. Jiřina Matějčková

¹⁶³ NĚMEČEK Tomáš. *Soudkyně bez formátu*. Hospodářské noviny, Roč. 49, č. 151 (20050804), s. 7.

¹⁶⁴ POSPÍŠIL, Ivo. *Ústavní soud opouští po desetiletém mandátu soudkyně Vlasta Formánková*. In: *Ústavní soud* [online]. [cit. 2023-06-04]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/ustavni-soud-opousti-po-desetiletym-mandatu-soudkyne-vlasta-formankova>.

¹⁶⁵ Kronika kolektivu soutěžícího o titul „Brigáda socialistické práce“ pracovníků státního notářství Plzeň-město, Plzeň, 27.12.1975, nestránkováno.

¹⁶⁶ Ad Notam: *Doba státního notářství (1949–1992)*. 10/2003, 2003.

¹⁶⁷ SOA Plzeň, fond SN-Plzeň, Kart. 2, pres 90/11.

Narozena 4. května 1948. K roku 1978 státní notářka v Domažlicích, později byla povýšena na vedoucí Státního notářství Domažlice¹⁶⁸. Notářskou praxi později vykonávala v Domažlicích s kanceláří na adrese Paroubkova 228.

6.4.3.4. Alena Slepíčková

Narozena 16. června 1947, notářka na Státním notářství Plzeň-město¹⁶⁹.

6.4.3.5. Alena Koupšetová

Narozena 22. července 1951, notářka na Státním notářství Plzeň-město. Pověřena krajským soudem v Plzni funkcí zástupkyně vedoucího státního notáře, Po roce 1986 i vedoucí státní notářka¹⁷⁰.

6.4.3.6. Marie Kuželková

Narozena 15. srpna 1950, notářka na Státním notářství Plzeň-město¹⁷¹. Později vedla kancelář v Plzni na adrese Bezručova 33 a spadala pod okresní soud Plzeň-sever.

6.4.3.7. Helena Hauserová

Narozena 19. června 1946, notářka na Státním notářství Plzeň-město¹⁷².

6.4.3.8. Věra Macková

Narozena 26. srpna 1925, notářka na Státním notářství Plzeň-jih.¹⁷³

6.4.3.9. Alena Stránská

Narozena 17. listopadu 1950, notářka na Státním notářství Plzeň-jih¹⁷⁴.

6.4.3.10. Bohumila Oliveriusová

Narozena 19. srpna 1945, notářka na Státním notářství Plzeň-sever, později i vedoucí státní notářka¹⁷⁵.

6.4.3.11. Jana Alblová

¹⁶⁸ SOA Plzeň, fond SN-Plzeň, Kart. 2, pres 90/11.

¹⁶⁹ SOA Plzeň, fond SN-Plzeň, Kart. 2, pres 90/11.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Tamtéž.

Narozena 5. dubna 1946, působila jako notářka na Státním notářství Rokycany¹⁷⁶.

¹⁷⁶ Tamtéž.

Resumé

This thesis deals with the position of Czech women in the legal profession in the period 1918-1989 with an emphasis on the Pilsen region. During this time, significant social and political changes occurred that affected women's participation in the legal sector.

During the period of the First Republic (1918-1938), women were allowed to vote and enter higher education, which led to an increase in the number of women in law school curricula. Although women were still in the minority, some achieved success in the practice of law and the civil service. These were mainly women lawyers from legal families who were able to work in family offices after graduation. The social scene was also influenced by a number of women's associations, which were active both nationally, such as the Association of University-educated Women or the Women's National Council, and regionally, such as the Women's National Council Club. During this period, several well-known women lawyers were already active in the Pilsen region, such as Josefa Ladíková or Milada Leistnerová-Blanková, who together with her husband Richard Blank formed a well-known lawyer-married couple.

During the Protectorate of Bohemia and Moravia and the period of the Third Republic (1939-1948), the situation for female lawyers throughout our territory worsened. Several events, such as the exclusion of Jews from the bar, as well as other legislative restrictions on the practice of law, had an impact on the decline. Among the women attorneys working in the Pilsen region during this period we can include Theolinda Fifka, who also founded a strong legal family with her husband Zen Fifka.

During the communist regime (1948-1968), women's opportunities in the legal environment were limited. The communist regime promoted gender equality on paper, but the reality was different. During this period, women were often denied the opportunity to advance to important legal positions and were relegated to lower levels of work. Legal positions, on the other hand, were relatively unattractive and poorly paid for many men, so few women eventually made it into interesting positions. However, women did not fare well in the Pilsen region. No women can be found in the list of lawyers and notaries in this region. The closest was Eliška Pešková, who worked in Karlovy Vary.

Paradoxically, normalisation brought a somewhat improved situation. Many women were active in both domestic and foreign dissent. In particular, the return of women, and not only women lawyers from exile, was very important for the subsequent restoration of democracy. Women's associations, such as the Czechoslovak Women's Union, also

reappeared strongly on the scene. This is also reflected in the representation of women lawyers in the legal profession in the Pilsen area. We can find female representatives in the legal profession, the judiciary and the notary profession. A number of women lawyers are still practising today, such as Vlasta Formánková, who now works at the Regional Court in Pilsen.

Overall, it can be stated that the position of Czech women in the legal profession underwent considerable changes between 1918 and 1989. Since the time of limited opportunities during the communist regime, the situation has gradually improved and women have gained more space and influence in the legal sector. The Pilsen region saw similar trends, albeit in a slightly different context, and women lawyers in the region faced the same challenges and opportunities as in the country as a whole. While in the past Pilsen was one of the wealthy cities due to its geographical location at the confluence of four rivers and its developed industry, the specificity of the Pilsen region was its emphasis on the engineering industry, as Pilsen was the seat of the engineering concern Škoda. Furthermore, Pilsen was famous for the Pilsner Brewery, while, for example, Prague was perceived as a centre of education. A gradual increase in the number of women in the legal professions was observable, although women still faced various forms of discrimination.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na zkoumání postavení českých právniček napříč 20. stoletím. Práce si vyžádala dlouhé bádání v archivu, a to zejména v archivu České advokátní komory v Praze, Městském archivu v Plzni a Státním oblastním archivu, který je uložený v Nepomuku. Bohužel hned jsem se při psaní této diplomové práce musela vypořádat hned s několika komplikacemi. Tou největší byla rekonstrukce archivu ČAK, po jejíž dobu nejsou žádné osobní spisy advokátek přístupné.

Závěrem této práce lze konstatovat, že postavení českých žen v právnických profesích v letech 1918–1989 v plzeňském regionu bylo komplexním a dynamickým fenoménem, ovlivněným širokou škálou politických, sociálních a kulturních faktorů. Během této dlouhé doby docházelo k výrazným změnám ve vnímání a akceptaci žen v této profesionální oblasti.

Na počátku tohoto období, po vzniku Československa, bylo ještě stále ženám značně omezeno právo na vzdělání a jejich zapojení do právnických profesí bylo minimální. S postupujícím časem a s narůstajícím tlakem za rovnost pohlaví se však situace začala měnit. Ženy začaly získávat přístup ke vzdělání a postupně pronikaly do profesionálního právního prostředí. Toto pronikání však bylo často provázeno předsudky a diskriminací.

Během normalizace byly ženy v právnických profesích konfrontovány s omezením svobody projevu a politickou kontrolou, což mělo vliv na jejich schopnost prosazovat právo a spravedlnost. Navzdory těmto obtížím se však některé ženy staly důležitými aktérkami v obhajobě lidských práv a právního státu.

Po Sametové revoluci byly ženy opět na přední linii při obnově právního systému a vytváření nového demokratického rámce. Jejich rostoucí angažovanost a odvaha v postavení právniček byla klíčovým prvkem při prosazování právních reforem a obnově právního řádu.

Celkově lze konstatovat, že postavení českých žen v právnických profesích v plzeňském regionu za období 1918–1989 bylo poznamenáno bojem za rovnoprávnost, vytrvalostí a snahou překonávat sociální a politické bariéry. Jejich úsilí a příspěvek měly významný vliv na proměny právního prostředí v regionu a na celostátní úrovni. Tato historie nám připomíná, že rovnost pohlaví a inkluzivní pracovní prostředí jsou neodmyslitelnými prvky spravedlnosti a pokroku ve společnosti.

Je nutné si také uvědomit, že emancipace žen v právních profesích není pouze o získání formální rovnosti, ale také o odstranění hluboce zakořeněných genderových

stereotypů a předsudků. K dosažení skutečné rovnosti je důležité podporovat ženy ve všech oblastech jejich profesního života, včetně kariérního postupu, rozhodovacích pozic a podnikání. Dopad a důležitost práce žen v právních profesích je nesmírně cenný pro celou společnost. Různorodost perspektiv a zkušeností přispívá ke spravedlivějšímu a efektivnějšímu právnímu systému. Podpora emancipace žen v právních profesích je proto klíčovým krokem k vytvoření inkluzivní společnosti. V budoucnu je důležité pokračovat v posilování účasti žen v právních profesích a vytvářet podmínky, které umožní ženám dosáhnout svého plného potenciálu bez ohledu na pohlaví. Tato analýza a srovnání historických období nám mohou poskytnout cenné poučení pro utváření budoucích politik a opatření na podporu rovnosti pohlaví v právních profesích i ve společnosti jako celku.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- ANÝŽ, Daniel. *Jdu s hlavou vztyčenou: příběh rodiny Milady Horákové*. Praha: Zed, 2020. ISBN 978-80-907674-7-8
- BALÍK, Stanislav a kolektiv. *Dějiny notářství v českých zemích*. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. ISBN 978-80-260-5768-0
- BALÍK, Stanislav. *Minulost, přítomnost a perspektivy advokacie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1998. ISBN 80-7082-398-4
- BALÍK, Stanislav a kolektiv. *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Česká advokátní komora, 2009. ISBN: 978-80-7035-427-8
- BOBEK, Michal, MOLEK Pavel a ŠIMÍČEK Vojtěch. *Komunistické právo v Československu*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, ISBN SBN 978-80-210-4844-7
- BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0248-3
- FROMMER, Benjamin. *Národní očista – retribuce v poválečném Československu*. Praha: Academia, 2010, ISBN 978-80-200-1838-0
- CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém. *Charta 77: dokumenty 1977–1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i., 2007. Svazek 1 (dokumenty 1977–1983), ISBN 978-80-7285-085-3
- GRULICH, Tomáš a Petr MAREŠ. *Rozchod s politickým systémem předmnichovské republiky*. In: BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992a, s. 249–254. ISBN 80-85192-30-6
- HAMPLOVÁ, Dana, ŠALAMOUNOVÁ, Petra, ŠAMANOVÁ. 2006. *Životní cyklus. Sociologické a demografické perspektivy*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 307 s. ISBN 80-7330-082-6
- HAVRÁNEK, Jan, POUSTA, Zdeněk. *Dějiny Univerzity Karlovy*. Praha, 1998. Díl 4. ISBN 80-7184-5396
- JECHOVÁ, Květa. *Postavení žen v Československu v období normalizace*. In: *Česká společnost v 70. a 80. letech: sociální a ekonomické aspekty*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2012. ISBN 978-80-7285-162-1
- KANTŮRKOVÁ, Eva. *Sešli jsme se v této knize*, Praha 1991, ISBN 80-900955-0-X

- KOBER, Jan. *Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994*. Praha: Česká advokátní komora, 1994
- KREJČOVÁ, Helena., SVOBODOVÁ, Jana. *Postavení a osudy židovského obyvatelstva v Čechách a na Moravě v letech 1939-1945*, Maxdorf a Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 1998. ISBN 80-85270-76-5, 80-85912-31-7
- MALÍNSKÁ, Jana. *Do politiky prý žena nesmí-proč? : Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století*. Praha: Libri/Slon, 2005. Gender sondy, 3. ISBN 80-86429-423
- MUSILOVÁ, Dana, *Z ženského pohledu. Poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky, 1918-1939*, České Budějovice 2007, ISBN 978-80-86829-31-9
- MUSILOVÁ, Dana, Proměny všedního života žen po druhé světové válce, in: Jana MACHAČOVÁ – Jiří MATĚJČEK (edd.), *Studie k sociálním dějinám 6*, Kutná Hora – Praha – Opava 2001
- NEČASOVÁ, Denisa. *Organizace žen v letech 1948-1989 v historické perspektivě*. In Havelková, Hana; Oates-Indruchová, Libora. *Vyvlastněný hlas. Proměny genderové kultury české společnosti 1948-1989*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2015. p. 169-206. POST, 14. ISBN 978-80-7419-096-4
- OTTO, Jan. *Ottův Slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Praha. 1890 Díl 27. Vůz-Žyžkowski [online]. 1. [cit. 2023-60-05]. <http://www.digitalniknihovna.cz/nkp/view/uuid:cd5b04b0-eb9b-11e4-a511-5ef3fc9ae867?page=uuid:4eadb6b0-0ef2-11e5-b269-5ef3fc9bb22f>
- PĚKNÝ, Tomáš. *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, nakladatelství Federace židovských obcí Sefer s.r.o., Praha 2001. ISBN: 80-85924-33-1
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace soudnictví, notářství a advokacie, díl I.* Praha: Linde, 1997. ISBN 80-210-0731-1, 80-85765-15-2
- SKŘEJPEK, Michal, KINDL Vladimír a kolektiv. *Dějiny právního stavu a právnických profesí*. Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-030-2
- UHROVÁ, Eva, 2012. *Anna Honzáková a jiné dámy*. Česko: E. Uhrová. ISBN 978-80-260-3152-9
- WOLFOVÁ, Jitka a Martin ŠTIKA. *Soudní exekuce*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-427-0

Články a periodika

- Ad Notam: Doba státního notářství (1949–1992). 2003, č. 10
- BALÍK, Stanislav, KELLER, Radek. *Anděla Kozáková-Jírová, první Češka JUDr. na pražské univerzitě*. In: *Žena v dějinách Prahy : sborník příspěvků z konference Archivu hl. m. Prahy a Nadace pro gender studies 1993 / Praha : Archiv hlavního města Prahy*
- BUREŠOVÁ, Jana. *Politické aktivity českých ženských pokrokových spolků v první polovině 20. století*. Acta universitatis palackianae olomucensis, facultas philosophica historica, Olomouc, 2002
- ČULÍK, Jaroslav. *O notářství*. Ad Notam, 1997, č. 5
- FRANZL Rudolf: *Proti právníckému studiu ženskému*, in: *Ženský svět*, roč. 22, r. 1918, č. 10, s. 257-258. In: Lenka Piterková: *Reflexe ženského vzdělávání v dobovém tisku v období první Československé republiky 1918–1938*. Univerzita Palackého v Olomouci. 2009
- GAJDOŠOVÁ, Martina. *Prvé ženy v právnickom vzdelávaní na slovensku v československej republike v rokoch 1918–1938*. Právník [online]. 2015(5), 18 [cit. 2023-07-23]. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2015/5/4.Gajdošová_5_2015.pdf?fbclid=IwAR25VSJ-EbIb1DSOgz6BgBTCIhQ0iwxmZ7Rs2gQCvPv4nuGo5FGgFqYB_U
- HORÁKOVÁ – KRÁLOVÁ, Milada, 1930. *Spolupráce Ženské národní rady čsl. s právničkami*. In: HONZÁKOVÁ, Albína. *Československé studentky let 1890-1930: Almanachu na oslavu čtyřicátého výročí založení ženského studia Eliškou Krásnohorskou*. Praha: Ženská a národní rada a spolek Minerva
- Informace ústředí české advokacie, Praha, 1986, č. 2/1986
- JECHOVÁ, Květa. *Cesta k emancipaci. Postavení ženy v české společnosti 20. století. Pokus o vymezení problému*. In: *Pět studií k dějinám české společnosti*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i., 2008
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. *ŽENSKÁ STOPA V ČESKÉ ADVOKACII*. Bulletin advokacie [online]. 2018, 24.09.2018, 1 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zenska-stop-a-v-ceske-advokacii>
- KRÁL, Václav. *Ženy v advokacii*. Bulletin advokacie, 1/2003, 2003
- LUJCOVÁ, Drahomíra. *Reflexe názorů na právnícké vzdělávání žen a jejich zapojení do praxe v letech 1918–1928 ve vybraných titulech dobového tisku a v*

- poslanecké sněmovně*. VŠEHRD [online]. 2015, 1 [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/reflexe-nazoru-na-pravnicke-vzdelavani-zen-a-jejich-zapojeni-do-praxe-v-letech-1918-1928-ve-vybranych-titulech-doboveho-tisku-a-v-poslanecke-snemovne_acf2ebc7-0f68-4e35-99fd-20816de2b93e
- NĚMEČEK Tomáš. *Soudkyně bez formátu*, Hospodářské noviny, Roč. 49, č. 151 (20050804)
 - POSPÍŠIL, Ivo. *Ústavní soud opouští po desetiletém mandátu soudkyně Vlasta Formánková*. In: Ústavní soud [online]. [cit. 2023-06-04]. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/aktualne/ustavni-soud-opousti-po-desetiletem-mandatu-soudkyne-vlasta-formankova>
 - POVOLNÝ, David, 2012. *Není doktor jako doktor*. Zprávy z MUNI [online]. Brno: Masarykova univerzita [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://www.em.muni.cz/tema/3133-neni-doktor-jako-doktor-dzungli-akademickych-titulu-v-cesku>
 - SCHELLE, Karel, SCHELLEROVÁ, Ilona. *Kapitola z dějin notářství*. Ad Notam, 2003, č. 5
 - SEDLÁČEK, Zdeněk. *Příklad hodný následování?* Informace ústředí české advokacie, Praha, 1986, In: Informace Ústředí české advokacie, č. 3-4/1986
 - *Spolek českých právníků Všehrd. 130 let*. Praha: Spolek českých právníků Všehrd, 1998
 - *Šedesát let Spolku československých právníků „Všehrd“ 1868-1928. Vzpomínky a úvahy*. Praha, 1928
 - ŠIKLOVÁ, Jiřina. *Podíl českých žen na samizdatu a v disentu v Československu v období tzv. normalizace v letech 1969–1989*. AV ČR - Akademie věd České republiky - Sociologický ústav. 2008, roč. 9, č. 1/2008
 - TAUCHEN, Jaromír. *Žena v právním řádu Třetí říše*. Časopis pro právní vědu a praxi. 2008, roč. 16, č. 1
 - TVRDKOVÁ, J. *Deset let existence soudních exekutorů*. In *Sborník vydaný u příležitosti 10. výročí založení Exekutorské komory*. Praha: Exekutorská komora České republiky, 2011
 - VALENTOVÁ, Vendulka. *Studium práv a profesní uplatnění žen ve vybraných státech Evropy a USA od konce 19. století do 30. let 20. století*. Právněhistorické studie [online]. 2022, 52(3), 13 [cit. 2023-08-23]. Dostupné z: <https://karolinum.cz/casopis/pravnehistoricke-studie/rocnik-52/cislo-3/clanek->

- *Věstník České advokátní komory*. č. 4/2006, 2006
- *Žádné notářky v ČSR!*, in: *Ženský obzor*, roč. 20, r. 1925, č. 6-7, s. 128. In: In: Lenka Piterková: *Reflexe ženského vzdělávání v dobovém tisku v období první Československé republiky 1918 – 1938*. Univerzita Palackého v Olomouci. 2009

Diplomové práce

- KOPEČEK, Martin. *Gertruda Sekaninová-Čákrťová. Biografický portrét osobnosti československého veřejného života*. Praha, 2013. 136 s. Diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Vedoucí práce Michal Pullmann.
- LÁŇOVÁ, Lucie. *Postavení právniček jako téma českého ženského hnutí v období první republiky*. Praha, 2022. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra politologie. Vedoucí práce Gelnarová, Jitka
- LEFNEROVÁ, Iva. *První notářka Evropy Anděla Kozáková - Jírová (1897 - 1986)*. Liberec, 2017. Diplomová práce. Technická univerzita v Liberci. Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, vedoucí práce Jaroslav Čechura
- RADOVÁ, Aneta. *Uplatnění žen v právních profesích v období první republiky ve světle současnosti*. Plzeň, 2019. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická, Katedra právních dějin. Vedoucí práce JUDr. et Mgr. Vendulka Valentová, Ph.D.
- VALENTOVÁ, Vendulka. *Působení českých žen v právnických profesích v ČSR v letech 1918 - 1938*. Praha, 2011. Rigorózní práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra právních dějin. Vedoucí práce Kuklík, Jan

Zákony

- Košický vládní program
- Návrh poslanců Fr. Zeminové, L. Pechmanové, M. Šmejcové, Inž. Záhorského, dra Patejdla a druhů na přijímání právniček do všech oborů státní konceptní služby. *Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: Dokumenty českého a slovenského parlamentu* [online]. 2011. [cit. 2023-02-19]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1929ns/ps/tisky/t0107_00.htm

- vládní nařízení č. 379/1938 Sb., o úpravě některých personálních poměrů ve veřejné správě
- Ústavní zákon č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky
- Ústavní zákon č. 57/1940 Sb., ze dne 28. března 1946, kterým se schvalují a prohlašují za zákon dekrety presidenta republiky
- Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky
- Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky
- Zákon č. 75/1919 Sb. z. a n., ze dne 31. ledna 1919, kterým vydává se řád volení v obcích republiky Československé
- Zákon č. 40/1922 Sb., kterým se mění a doplňují některá ustanovení o advokátech
- Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví
- Zákon č. 322/1948 Sb., zákon o advokacii
- Zákon č. 201/1949 Sb., o notářství
- Zákon č. 116/1951 Sb., o státním notářství
- Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti

Archiv

- Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátních poraden v republice Československé, ČAK, Praha 1957
- Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1934
- Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1937
- Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1944
- Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1948
- Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1964
- Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1970
- Archiv České advokátní komory, Fond knihovny, Seznam advokátů k roku 1989
- Archiv města Plzně, fond Národní výbor, spolkové oddělení, Pracovní odbor Ženské národní rady v Plzni, kart. 115, inv. č. 1692. Oznámení policejnímu ředitelství v Plzni o ustavení Pracovního odboru Ženské národní rady v Plzni ze dne 1. 7. 1924.
- Archiv UK, Fond PF UK, karton č. 92, inv. č. 437 – Přípuštění žen k právním Studiím a do státní Služby 1900 – 1923

- Archiv UK, Všestudentský archiv, karton A 40 - Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy 1936-1938. Výroční zpráva spolku za rok 1933/34
- Archiv UK, Všestudentský archiv, karton A 40 - Všehrd – Spolek českých právníků – výroční zprávy 1936-1938. Výroční zpráva spolku za rok 1935/36
- Archiv Univerzity Komenského, fond: matriky Právnické fakulty Univerzity Komenského a. r. 1920/21
- Jednatelská zpráva Ženské národní rady za správní rok 1935. s. 3, *Ženská rada*, 1936, roč. 11 č. 3. Tištěná jednatelská zpráva vycházela jako příloha časopisu *Ženská rada* před konáním valné hromady.
- Kronika kolektivu soutěžícího o titul „Brigáda socialistické práce“ pracovníků státního notářství Plzeň-město, Plzeň, 27.12.1975
- Matriky Německé univerzity v Praze, inv. č. 4, Matrika doktorů Německé univerzity v Praze (1924–1931)
- Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 5, Matrika doktorů Univerzity Karlovy V. (1922–1924)
- Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 6, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VI. (1924–1927)
- Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 7, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VII. (1928–1931)
- Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 8, Matrika doktorů Univerzity Karlovy VIII. (1931–1934)
- Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 9, Matrika doktorů Univerzity Karlovy IX. (1934–1937)
- Matriky Univerzity Karlovy, inv. č. 10, Matrika doktorů Univerzity Karlovy X. (1937–1939)
- MZA Brno, f. G 86 Ženské spolky
- NA ČR, fond ÚV ČSSĽ, karton 13, Návrh technicko-organizačního zajištění sjezdu Československého svazu žen ve dnech 5. – 7. července 1967
- NA ČR, fond ÚV ČSSĽ, karton 22, Stanovy Československého svazu žen, schváleny 7. července 1967
- NA ČR, fond Ženská národní rada, kart. 1, sign. I/1, stanovy Ženské národní rady schválené ministerstvem vnitra 20.3:1934. Oddíl III. – Účel Ženské národní rady.
- NA, fond Ženská národní rada, inv. č. 30, kart. 21, valná schůze 1942, 1. 3. 1942
- Národní archiv, nezpracovaný Fond Ministerstva spravedlnosti

- Poslanecká sněmovna Parlamentu české republiky, digitální archiv 1927-1935, tisk 568, část 10 [online]. [cit. 2023-06-12]. Dostupné na <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/se/tisky/t0568_10.htm>.
- Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Knihy zkušebních protokolů státních zkušebních komisí, inv. č. 8, Právněhistorická státní zkušební komise při Univerzitě Karlově (1923-1925)
- Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Knihy zkušebních protokolů státních zkušebních komisí, inv. č. 12, Právněhistorická státní zkušební komise při Univerzitě Karlově (1929-1930)
- SOA Plzeň, fond MLS Klatovy, Kart. 53, pres 46/1945
- SOA Plzeň, fond MLS Plzeň, presidiální, kart. č. 149, sign. Pres 32,49,86/45
- SOA Plzeň, fond SN-Plzeň, Kart. 2, pres 90/11
- Zápis z jednání národního shromáždění dne 25. června 1968
- Zápis z jednání Národního shromáždění dne 18. října 1968

Webové stránky

- KOVAŘÍKOVÁ, Blanka. *Z historie ženského časopisu Vlasta* [online]. [cit. 2021-07-26]. Dostupné z: <http://www.bkovarikova.cz/texty/zajimavosti/z-historie-zenskeho-casopisu-vlasta.htm>
- Charta 77. In: Libri prohibiti [online]. [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: <https://www.libpro.cz/charta77-podpisy/>
- JUDr. Eva Kabelková. Svejkovský & Kabelková - advokáti s.r.o. [online]. [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: https://www.aksvejkovsky.cz/judr_kabelkova.htm
- *Národní shromáždění republiky Československé, Záznam jmenného rejstříku* [online]. [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?org=285&id=3132>
- VYHLEDÁVÁNÍ ADVOKÁTŮ A KONCIPIENTŮ. *Česká advokátní komora* [online]. [cit. 2023-06-12]. Dostupné z: <https://vyhledavac.cak.cz>